ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով զրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ ՀԱՆԴԱՊԱՋՕՐԵԱՅ 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ և է թուղթ գրութիւն խմբագիր-Տնօրէնին պիտի ուղղուի։ Կ. Պոլիս Պահճէ-Գափու Ճէլալ Պէյ խան Թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Չզրուած նամակ, յօդուած, ևայլն ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն լուրեր.— Ազգային լուրեր.— Ազգային տեսութիւն. — Բանախօսութիւն Տ. Մ. Չերազի. — Կանսյք (Գրասէր Աստղ). — Եգիպտոս ։ — Թղթակցութիւն ի Փոքր Ասիոյ եւ ի Պոնտոսէ. — Գիտական (Շար. եւ վերջ).

Կ. ՊՈԼԻՍ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Սըր Կառնէթ Ուոլսլի մէկ հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Իսմայիլիայի մօտերը ճակատամարտ մը տեղի ունենալով, Արապիի զօրքերն յաղթուած և դէպ ի Քաֆր Տաուըի բանակեաղն ետ քաշուած են ։ Իսմայիլիա՝ Սուէզի ջրանցքին մէջ տեղը կարեւոր կէտ մ'է, յորմէ Անգլիացիք կրնան ընդհատել Գահիրէի ճամբան ։

Վաղըթ Եգիպտոսէն առած իւր մասնաւոր տեղեկութեանց յենլով կը ծանուցանէ թէ Ապուքիրի կողմը նոր կռիւ մ'եղած է, և թէ յաղթութիւնն Արապի փաշայի կողմը մնացած ։ Անգլիացիք երկու կողմէ յարձակեր են Արապի փաշայի դիրք վրայ ։ Անգլիացւոց առաջին յարձակումը բաւական մեծ պատճառեր է Արապի փաշայի բանակին, իսկ երկրորդ յարձակման ժամանակ Անգլիացիք մեծ կորուստներ կրելով ետ քաշուելու ստիպուեր, և Արապի փաշայի ձեռքը բաւական գերի թողեր են ։ Արապի փաշայի բանակն երկու թեւի բաժնուած է. աջ թեւին Արապի փաշա կը հրամայէ անձամբ, իսկ ձախ թեւը Ֆրանսացի զօրավարի մը յանձնուած է եղեր ։ Երէկ իրիկուն եկած զրոյցի մը նայելով, Անգլիացիք, որք արդէն Սուէզի ջրանցքն և Բոր-Սայիտ քաղաքը գրաւած են, հեռագրական թելերը խզեր և Արապի փաշայի լուր ղրկելով ինչ ինչ առաջարկներ ըրեր են ։

Չգիտեմք թէ Վաղըթի առած այս լուրերն ինչ աստիճան վստահելի են ։

Ալէքսանտր Ցայթունկ լրագրէն քաղելով Իմթէրն Էքսբրէս իւր երէկի թուով կը պատմէ թէ երբ Միտհաթ փաշա Սուրիոյ կուսակալ էր, ընկերութիւններ կազմեց աղքատ գիւղացւոց օգնելու համար. այս ընկերութեանց մէջ կային կարեւոր իսլամ կալուածատէրք, սպայք, կառավարական պաշտօնեայք, և այլն, որք այս կերպիւ մեծ ազդեցութիւն ստացան ժողովրդեան մէջ ։ Միտհաթ փաշային Սուրիայէն մեկնելէն յետոյ, այդ ընկերութիւնք մնացին, բայց իրենց նպատակը տակաւ փոփոխեցաւ, ուրովհետեւ այդ մարմինք քաղաքական յուզման մը գործիք եղան, որոյ նպատակն էր Սուրիան Թուրքիայէն բաժնել և Արաբական մեծ տէրութիւն մը հիմնել, որոյ մէջ բովանդակին Սուրիա, Արաբական թերակղզին, Եգիպտոս և ի վերջոյ Հիւսիսային Ափրիկէի ուրիշ մահմետական պետութիւններն ։ Այս գաղափար շուտով տարածեցաւ կրթեալ դասուց մէջ, որք բազում ներկայացուցիչ ունէին վերոյիշեալ ինքնակոչ նպատակաւոր յանձնաժողովոյ մէջ, և տակաւ առ տակաւ Թուրք տարրը դուրս թողուցին անոնցմէ ։ Սուրիոյ մէջ ծագած այս ազգային շարժում բնականաբար յոյժ համակրեցաւ Արապի փաշային Եգիպտոսի մէջ հանած շարժման. անոր բերանն համարուած Էլ Թայիֆ թերթը բազում օրինակներ կը ղրկէ Սուրիա, և իւր յօդուածներով կ'աշխատի Սուրիացւոց կրօնական մոլեռանդութիւնը գրգռել, և զանոնք համոզել Եգիպտոսի "Ազգային" կուսակցութեան նպատակը ։

Թայմզ լրագիրն իւր օգոստոս 14 թուով Եգիպտական խնդրոյն վրայ հրատարակած խմբագրական յօդուածը կ'եզրակացնէ դարձեալ ըսելով թէ ո՛չ զինուորական ո՛չ ալ քաղաքական պատճառներով փափաքելի չէ որ Օսմանեան զինուորական միջամտութիւն մը լինի Եգիպտոս ։ Հակառակ պարագայի մէջ՝ ծագելիք բոլոր դժուարութեանց պատասխանատուութիւնը Պ. Կլատսթոնի նախարարութեան վրայ կը թողու ։ Տէյլի Նիւզ լրագիրն ալ նմանօրինակ կարծիք կը յայտնէ ։ Այս կէս-պաշտօնական երկու կարեւորագոյն թերթերու հրատարակութեանց նայելով, զարմանալի չէ որ Անգլիական նախարարութիւնը տակաւին Բ. Դրան հետ համաձայնութեան մը չկրցաւ գալ Օսմանեան զինուորական միջամտութեան մասին ։

Թայմզ լրագրոյն Աղեքսանդրիոյ թղթակիցն օգոստոս 14 թուով հեռագրելով կ'ըսէ թէ ինք զօրաւոր դիտակով մը Արապիի դիրքերը դիտած լինելով, տեսած է որ Արապի փաշա մեծ փութով ամրութիւններ շինել տալու կ'աշխատի, անշուշտ ճարտար երկրաչափի մը գործակցութեամբ, և թէ իւր բանակետղն երկրորդ Բլէվնա մ'ընելու մտադիր կ'երեւի ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նէլիտօֆ այսօր իւր դեսպանական վկայագիրը վեհ. Սուլթանին պիտի ներկայէ ։

Արեւելեան-Ռումէլիի կուսակալ Ալէքօ փաշա վաղը մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի յիւր պաշտօնատեղին ։

Կ'ըսուի թէ վեհ. Սուլթանին թիկնապահ Վիթալիս փաշա, որ երբեմն Արեւելեան-Ռումէլիի ազգային (միլիս) զօրաց հրամանատարն էր, Ալէքօ փաշային խնդրանօք վերըստին պիտի հաստատուի նոյն պաշտօնին վրայ ։

Նախարարաց խորհուրդն երէկ յարատեւոր նիստ գումարելով՝ Թուրքիոյ և Անգլիոյ միջեւ կնքուելիք զինուորական պայմանագրոյն զբաղեցաւ ։

Նախարարապետ Բարձր. Սայիտ փաշա՝ իւր ծանր զբաղմանց պատճառաւ՝ միայն երեքշաբթի օրերը ժամ 8էն մինչեւ 9 պիտի կրնայ ընդունիլ իրեն դիմողները ։

Երէկ, որ դեսպանաց ընդունելութեան պաշտօնական օրն էր, Օտարաքին գործոց նախարար վսեմ. Սայիտ փաշա՝ կայսերական պալատը դառնալով՝ չկրցաւ ընդունիլ դեսպաններն. հետեւապէս հեռագրաւ դեսպանատանց հաղորդեց իւր բացակայութիւնն, և խնդրեց ուրիշ աւուր թողուլ ընդունելութիւնն ։

Ցայտնի է թէ Անգլօ-Թուրք զինուորական պայմանագրի խնդիրն այժմ Անգլոյ և Թուրքիոյ բոլոր ուշադրութիւնը գրաւած է ։

Կիրակի օրն արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշա և Խզաքաֆի նախարար Ասիմ փաշա Մէհմէտ Ալի պէյի և Նաւամ էֆէնտիի հետ Անգլիական դեսպանատունը գնացին և Լորտ Տըֆըրինի հետ խորհրդակցեցան զինուորական պայմանագրին վրայ ։ Անգլիական դեսպանն յայտնեց թէ իւր ունեցած հրահանգները չեն ներեր իրեն այս խնդրոյն վրայ ընդարձակօրէն խորհրդակցութեան մտնել. հետեւաբար առ այժմ որ և է արդիւնք չէ գոյացած Անգլիական դեսպանատան և Բ. Դրան միջեւ եղած բանակցութիւններէն ։

Այսօր մինչեւ լրագրոյս մամուլը դրուած ժամ հեռագիր չէ եկած ։

Թայմզ լրագրոյն Կ. Պոլսոյ թղթակիցն օգոստոս 13 թուով կը ծանուցանէ թէ Անգլիոյ և Թուրքիոյ միջեւ կնքուելիք զինուորական պայմանագրութեան մասին դեռ համաձայնութիւն մը չգոյանալը նոյն իսկ սկզբանց նկատմամբ համաձայնութիւն մը չգոյանալուն արդիւնքն է ։ Նախ, դեռ ճշդիւ չէ ընդունուած թէ Արապի փաշա ապստամբ մ'է, բայց եթէ ընդունուի իսկ, Օսմանեան ծրագիրը կ'առաջարկէ որ զինուորական գործողութիւնք Օսմանեան զօրաց ձեռամբ կատարուին, մինչդեռ Լորտ Տըֆըրինի ծրագիրը կը պահանջէ որ Բրիտանական զօրաց յանձնուին զինուորական գործողութիւնք ։ Երկու կողման առաջարկներն ու պահանջումներն ի հիմանց անհաշտ են իրարու հետ, յորմէ կրնայ հասկցուիլ թէ տեղի ունեցած բանակցութիւնք լոկ մանրամասնութեանց կարգադրութեան չեն վերաբերիր ։

Անգլիական կառավարութիւնն Եգիպտոսի Անգլիական զօրաց պիտոյից գործածելու համար՝ բազում ջուր գնած է Զմիւռնիոյ նահանգին մէջ ։ Էքսբրէսի Զմիւռնիոյ թղթակիցը կը գրէ թէ տեղական իշխանութիւնք արդէլք կը հանեն այդ ջորիներուն փոխադրութեան դէմ ։ Բայց Զմիւռնիայէն ջորի դուրս հանելու նկատմամբ որ և է արգելք չկայր, կ'ըսէ Էքսբրէս, և զարմանալի կը թուի որ տեղական իշխանութիւնք արգելք մը կ'առեղծեն ի վնաս Անգլիական կառավարութեան ։ Այսպիսի գործ մը Լոնտրայի մէջ կրնայ ոչ-բարեկամական ցոյց մը նկատուիլ և անհաճոյ տըպաւորութիւն մը յառաջ բերել ։ Հետեւաբար Էքսբրէս կը կարծէ թէ կեդրոնական կառավարութիւնը շուտով հրահանգ պէտք է ղրկէ տեղական իշխանութեանց, որ այդ ջորիները դուրս հանելու թոյլատրեն անյապաղ ։ Մինչեւ իսկ եթէ Թուրքիա չուզէ գործօն աջակցութիւն մ'ընել Անգլիոյ, այս վերջին տէրութիւնն իրաւունք ունի սպասելու որ Օսմ. կառավարութեան իւր դաշնակցին դէմ պահած չէզոքութիւնն՝ ապստամբաց նկատմամբ պահած չէզոքութենէն նուազ բարեկամական չլինի ։

Շ. Քոտրայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոս երթալու սահմանեալ Օսմ. զօրքերը ճամբայ ելած են դէպ ի ծովեզր, ուրկից շոգենաւ պիտի նստին Կրետ երթալու համար ։

Ճէրիտէի Հավատիս կ'ըսէ թէ Արապի փաշայի բռնած Անգլիացի գերիներուն մէջ հրամանատար մ'ալ կը գտնուի ։

Լոնտրայի Պարսկական դեսպան Հայազգի Մելքոն խան, որ ժամանակէ մ'ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր, այսօր Վառնայի թղթատար շոգենաւով յԵւրոպա պիտի ուղեւորի ։ Լա Թիւրքի լրագիրը կ'ըսէ թէ Նորին վսեմութիւնն արտասովոր պաշտօն մ'ունի կատարելիք մեծ տէրութեանց մօտ ։

Պէրլինէն կը հեռագրեն առ Թայմզ թէ կը վախցուի որ, Ռուսիա, ինչպէս որ Ֆրանքօ-Գերմանական պատերազմէն օգուտ քաղած էր Փարիզի դաշնագրին ինչ ինչ անընդունելի յօդուածները ջնջել տալու համար, այդպէս Եգիպտական խնդրութիւններէն ալ օգուտ պիտի քաղէ նորոգելու համար ինչ ինչ պահանջումներ, որոց հաւանած չէր Պէրլինի վեհաժողովը ։

Ադրիանուպոլսոյ Ռուսական նախորդ հիւպատոս Պ. Նուվանոֆ Կ. Պոլսոյ Ռուսական դեսպանատան Ա. թարգման անուանեցաւ ։

Կ'ըսուի թէ Ռուսական դեսպանատան խորհրդական Պ. Օնու, որ ի մօտոյ Ռուսիա պիտի ուղեւորի հրաժեշտով, թէհրանի Ռուսական դեսպան պիտի անուանի ։

Կիրակի օրը մայրաքաղաքս հասաւ Ֆրանսական Լէնքս մարտանաւն, որ Ֆրանսական դեսպանատան Բէթրէլ անուն պահակ շոգենաւին պիտի փոխանորդէ ։ Լէնքս մարտանաւը չորս թնդանօթ և 75 նաւաստի ունի ։

Անգլիական Տէյլի Քրոնիքըլ լրագիրը կ'ըսէ թէ երբ Եգիպտոսի մէջ ծագած դժուարութիւնք հարթուին, Եփրատայ հովտին մէջ երկաթուղի մը շինելու արտօնութիւն պիտի առաջարկուի վեհ. Սուլթանին ։ Թէպէտ և ժամանակէ մը ի վեր խնդիր կայ թէ այդ արտօնութիւն Գերմանական ընկերութեան մը պիտի շնորհուի, սակայն՝ ըստ վերոյիշեալ լրագրոյն՝ կը կարծուի թէ վեհ. Սուլթանն Անգլիացի ձեռնարկուաց պիտի յանձնէ այդ գործին կատարումը ։

Փոքր Ասիոյ Անգլիական հիւպատոսներէն երկու հոգի եւս զինուորական գործօն պաշտօնի կոչուեցան ։ Սեբաստիոյ ընդհանուր հիւպատոս գնդապետ Սըր Չարլզ Ուիլսըն և անոր օգնական տեղակալ Չերմիքյա փոխ-հիւպատոսն Եգիպտոսի Անգլիական գործակատար Սըր Էտուարդ Մալէդի զինուորական կցորդ կարգուեցան ։

Անգլիական Քոքաթրիս անուն թնդանօթակիր շոգենաւն երէկ առաւօտ Դանուբէն մայրաքաղաքս հասաւ և կէս օրէն զկնի վերստին ճամբայ ելաւ Սուէզի ջրանցքն երթալու համար ։

Կ'երեւի թէ, կ'ըսէ Էքսբրէս, Շէյխ Ուպէյտուլլահ Բամազանի սկիզբը փախած է մայրաքաղաքէս, ուր ինչպէս գիտեն ընթերցողք, վեհ. Սուլթանին հիւր էր. բայց իւր բացակայութիւնն նոյն ամսոյ վերջն երեւան եկած է միայն ։ Կը կարծուի թէ Շէյխն իւր հայրենիքն Հէքքեարի վերադարձած է և արդէն իւր հայրենակցաց մէջ կը գտնուի ։ Ոմանք քաղաքական կարեւորութիւն կուտան Շէյխ Ուպէյտուլլահի մեկնելուն և մինչեւ իսկ օտար թեղադրութեանց կը վերագրեն ։ Սակայն Շէյխ Ուպէյտուլլահի փախչելուն պատճառը պէտք է փնտռել աւելի այն բաղձանաց մէջ, զորս քանիցս յայտնած էր իւր ընտանեաց քով վերադառնալու համար ։

Սթամպուլ լրագիրը կ'ըսէ թէ քանի մ'Անգլիացի ձեռնարկուք մայրաքաղաքիս բեռնակրաց գլուխներուն յանձներ են որ բեռնակիրներ և այլ գործաւորներ գրեն ի հաշիւ Անգլիական կառավարութեան, և սոքա ալ արդէն քանի մ'օրէ ի վեր սկսած են եղեր արձանագրել Եգիպտոս երթալ ուզող բեռնակրաց անունները ։ Սակայն կայս. կառավարութիւնն իմանալով, այս գործին հետամուտ եղող բեռնակրաց գլուխները նախընթաց օրը բռնել տուեր և ստուգութեան դուռը բանտարկեր է ։ Ջերբակալեալք յայտներ են թէ Անգլիացի ձեռնարկուք իրենց յանձնած էին քանի մը հազար բեռնակիր ժողվել, որպէս զի Եգիպտոս երթան և ի հաշիւ Անգլիական կառավարութեան օրական նով երկաթուղեաց նոր գիծերու շինութեան աշխատին ։ Այս ձեռնարկութեան դէմ եղած ամբաստանութիւնը սա էր թէ Եգիպտոսի մէջ գործող Անգլիական բանակին համար կամաւորներ կը գրուէին ։ Կայսերական կառավարութիւնն իւր երկրին վրայ այսպիսի ձեռնարկի մ'առաջքն առնուլ ուզելով, Թուրքերէն լրագրաց մէջ պաշտօնական ազդ մը հրատարակեց, որոյ թարգմանութիւնն արդէն հրատարակած եմք մեր երէկեան թուով ։

Օսմ. Օրխանիէ զրահաւորին նաւաստիներէն տասնապետ մը նախընթաց գիշեր Ղալաթիոյ կողմը դանակի ծանր հարուածներ կրեց քանի մը յոյն սրիկաներէ, որք յաջողեցան փախչիլ և մինչեւ ցարդ ոստիկանութեան ձեռքն անցած չեն ։

Ալթէնքի Մէսաժէ լրագիրն հետեւեալն հրատարակած է.

"Թեսալիայէն ծանր լուր մը կը հասնի մեզ ։ Թուրքերը Քաղաքի Ցէրվանի մօտ քանի մը դիրքեր գրաւած են, որ Կ. Պոլսոյ պայմանագրով մեզ տրուած են ։ Թեսալիոյ Հելլենական զօրաց ընդհանուր հրամանատար Երիմաս զօրավարն անմիջապէս Թուրքաց մօտ դիրքեր գրաւել տուաւ, ստիպելու համար զանոնք որ ետ քաշուին ։ Այս վերջինք օժանդակ զօրք ղրկած լինելով, պատերազմական գործոց նախարարը գումարտակ մը հետեւակազօր ղրկեց Ջաքիալիս, որ ծովուն մօտ և Թուրքերուն գրաւած դիրքերէն քիչ հեռի կը գտնուի։"

Կը լսեմք թէ Պրուսացի Յովհաննէս կոչեցեալ արուեստագէտն որ ընկղմեալ Բրովանս շոգենաւը ջուրէն վեր հանելու համար իւր հընարած դրութեան փորձն ըրաւ անցեալ շաբթու և կատարելապէս յաջողեցաւ, այսօր ալ նոր փորձ մը պիտի ընէ ի խնդրոյ բազմաթիւ անձանց։ Այս պատճառաւ Մէսաժըրի ընկերութիւնն, որ աճուրդի դրած էր ընկղմեալ շոգենաւը ջուրէն վեր հանելու գործողութիւնը, 10 օր երկարաձգած է աճուրդին որոշեալ պայմանաժամն ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վարչական խորհուրդն այսօր ի նիստ պիտի գումարի Պատրիարքարանի մէջ՝ ընթացիկ գործովք զբաղելու համար, որոց մէկն է Ազգ. Ժողովոյ գումարման խնդիրն ։

Յաւաջիկայ հինգշաբթի օրն ալ գումարուելով՝ Երուսաղէմի խնդրոյն քննութիւնը պիտի շարունակէ։

Հրաշագործ Մկրտիչ Սրբազանն արդէն սկսած է իւր հրաշագործութիւններն ի Ռոտոսդօ ։ Կը լսենք թէ իւր առաջին գործն եղած է յիշեալ քաղաքէն փախցնել տեղւոյն երկարժամանակեայ Առաջնորդ Գեր. Ներսէս եպիսկոպոսն, որ շաբթուս մէջ Կ. Պոլիս եկած է ։ Բնականաբար այնպէս պիտի լինէր, քանի որ երկու եպիսկոպոսք չեն կրնար պաշտօն վարել մի և նոյն քաղաքի մէջ ։

Կրօնական Ատենի որոշմամբ Այվազեան Գեր. Եղիշէ վարդապետ Գատըգիւղի քարոզիչ կարգեցաւ փոխանակ Գեր. Յովսէփ վարդապետի որ Պէշիքթաշի քարոզիչ կարգուած է ։

Յաւօք սրտի կ'իմանամք թէ Ռօպէրթ Քօլէճի նախկին յառաջադէմ և ուսումնասէր աշակերտներէն Պ. Միհրան Ալլահվերդեան (?), որ անցեալ տարի Մօնբէլիէ ուղեւորած էր բժշկութիւն ուսանելու համար, կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ իւր մանկամարդ կնքած է ի խոր սուգ համակելով իւր համայն ազգականքն ու ընկերակիցները ։ Հանգուցեալ Պ. Միհրան Ալլահվերդեան, որ անծանօթ չէ Մասիսի ընթերցողաց իւր հմտալից յօդուածներովն, որք մերթ ընդ մերթ երեւցած են լրագրոյս մէջ. ազնիւ և ընտիր ձիրքերով օժտեալ երիտասարդ մ'էր, որ իւր ստացած հաստատուն կրթութեամբ փայլուն ապագայ կը խոստանար և մեծ յոյսեր կուտար իւր համայն ծանօթներուն ։ Ալլահվերդեան Պ. Միհրանի մահը ցաւալի կորուստ մ'է Ազգին և մասնաւորապէս դիտութեան համար, որոյ անձնուէր հետեւողներէն մին էր ։

Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանի Հոգաբարձութիւնը՝ Պատրիարքարանի և մամուլոյս գրելով կ'իմացնէ թէ ճեմարանին հայերէնի դասատու Պ. Մկրտիչ Էմին հրաժարած լինելով, անոր արժանաւոր յաջորդ մը կ'ուզուի, որուն պատրաստ է տարեկան 3,000 ռուբլի թոշակ յատկացնել, որոշեալ ժամանակէ մը յետոյ ալ հանգստեան թոշակ սահմանելու խոստմամբ։ Այս դասատուէն պահանջուած յատկութիւնք այնքան մեծ են որ կարծեմք թէ դժուարին պիտի լինի գտնել այդպիսի անձ մը Թուրքիոյ մէջ ։

Ռոտոսթոյէն կը գրեն մեզ օգոստ. 6/18 թուով.

"Ամսոյս 15ին Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնն ըլլալով, Թէքիրտաղի Ս. Թադէոս Հրաշագործ Սուրբ Քրիստոսի մեծ ուխտի տօնախմբութեան օրը ըլլալն ալ արդէն յայտնի է. ուր կը յաճախեն բազմութիւնք ուխտաւորաց այլ և այլ տեղերէ, Ադրիանուպոլսէն, Փիլիպէէն, Րուսճուգէն, Պուրքէզէն, Վառնայէն և ուրիշ քաղաքներէ, աւաններէ ու գիւղերէ Ռումէլիի և Ռումանիոյ, նաեւ Պանտըրմայէն, Պալըքեսիրէն, Պրուսայէն, Դարդանէլէն, Զմիւռնիայէն, թող Կ. Պոլսէն և այլ մօտաւոր քաղաքներէ եկածները ։

"Այս տարի տեղւոյս Ս. Փրկիչ—Հրեշտակապետ Նորաշէն եկեղեցւոյ օծման հանդէսն ալ պիտի կատարուի ի 12 օգոստոս հինգշաբթի օր, ինչպէս մեզ կը ծանուցուի ։ Նաեւ թէ՝ ուխտաւորաց համար պէտք եղած դիւրութիւններն հոգացուած են, և անցագրի դժուարութիւն ալ չկայ ։"

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գ.

Շարունակութիւն նախորդներեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴՐՈՑ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ

Ամեն բարւոք վարչութեան հիմն է լաւ Նեւ-մ-ոսթ (?) ։ Որովհետեւ ամեն բան գրամով կը լինի, այն վարչութիւն որ նախ չէ կանոնաւորած իւր դրամական վիճակ, ինքզինք կամայ ակամայ անգործութեան կամ ամլութեան կը դատապարտէ ։ Ազգային վարչական պիտոյից համաձայն Ելմտացոյց (Պիւտճէ) մը ունենալ և անոր գործադրութիւնն ապահովցընել՝ վարչութիւն անունը կրող ամեն Մարմնոյ առաջին պարտականութիւնն է ։ Պէտք չունինք յիշեցընել հոս թէ Եւրոպական մեծ Պետութեանց մէջ իսկ, որք արդարեւ նիւթական միջոցներու անձկութեան

նէ չեն գանգատիր, ո՛րչափ հոգ կը տարուի, ի մասին ելեւմտից, երկու ծայրերը միացնելու, այնպէս չընելով ելմտացոյցներն, որ անոնց մէջ ո՛չ միայն ծախուց և հասոյթից հաւասարակշռութիւն գոյանայ, այլ և ազգային պիտոյքն ու պետական ելեւմուտքն ալ աւելի կամ նուազ հաւասարակշռութիւն մ'ունենան իրենց միջեւ, այսինքն թէ հանրօգուտ ծախքերն ըստ կարի նախատեսուին և հայթայթուին ելմտացոյցին մէջ։ Պէտք չունինք, բինք, այսչափ բարձրէն օրինակներ բերելու, որովհետեւ մեր խորհրդածութեանց համեստագոյն նիւթին աւելի անմիջական վերաբերութիւն կամ նմանութիւն կրնայ ունենալ այն խանութպան կամ հասարակ վաճառականն, որ առաջին պարտականութիւն կը համարի իւր անհրաժեշտ ծախքերն ապահովցնել իւր ձեռնարկած գործին հասոյթներով։ Մեր Պատրիարքարան իբր երկու միլիոն Հայոց վրայ իրաւասութիւն ունի, բայց տարին իբր 4,000 ոսկւոյ ծախք միայն ունենալով, հասարակ վաճառականի մը ելմտացոյցէն աւելի ընդարձակ ելմտացոյց մը ունենալու հարկին մէջ չեռներ զինք, և որովհետեւ ազգային հանրօգուտ ծախքեր ալ կան, որք այս հաշուոյ մէջ չեն մտներ, ինչպէս են Դաստիարակութեան և գաւառական այցելուաց յատուկ նպաստներն, այդպիսի ծախուց ալ գումար մը սահմանելով, կը տեսնենք թէ, իւր արդի կազմութեամբ, Պատրիարքարանի տարեկան ելմտացոյցն 5,000 ոսկիէն շատ աւելի չկրնար լինել։ Ցաւալի է սակայն որ ներկայ վարչութիւնն, որ ահա իւր երկամեայ պաշտօնավարութեան վախճանին հասած է, կա՛մ բնաւ չզբաղեցաւ ելմտական խնդրով, կա՛մ, որպէս ի սկզբան, և թէ աւելի կամ նուազ զբաղեցաւ այդ խնդրով, այնքան քիչ յաջողութիւն ունեցաւ, որ այսօր ստիպուած ենք ըսել թէ ներկայ վարչութեան օրով բան մը չեղաւ Պատրիարքարանի ելմտական վիճակին բարւոքման համար։ Ազգային սրոց բաշխումն ու հաւաքումը կանոնաւորելու համար, վարչութիւնն իւր պաշտօնավարութեան սկիզբն, հանրային կարծեաց մղումով, Օրինաց ծրագիր մը ներկայեց Երեսփոխանական ժողովին, յորմէ վաւերացաւ և լրագրաց մէջ հրատարակուեցաւ։ Բայց Օրէնքը չգործադրուեցաւ, և այս պարագայ, որ անժխտելի է, մտածել կուտայ մեզ թէ, կա՛մ Օրէնքն անգործադրելի էր, և յայնժամ վարչութիւնն անգործադրելի Օրէնք մը չլինելու պատասխանատուութեան ներքեւ կը մնայ, կա՛մ աւելի կամ նուազ գործադրելի Օրէնք մը ի գործ դնելու կամք և յարատեւութիւն պակսեցան, և յայնժամ վարչութիւնն Օրինաց կիրառութեան փոյթ չտանելու ամբաստանութեան ներքեւ կ'իյնայ։ Որն ալ լինի, իրողութիւնն այս է որ Պատրիարքարանն այսօր ամենէն չնչին ծախուց համար իսկ կը նեղուի. ամսաթոշակները չկրնար կանոնաւորապէս վճարել, յորմէ յոյժ կը գանգատին իւր պաշտօնեայք. երբեմն կառքի, հեռագրի, թղթատարի ծախքերուն համար իսկ դրամ չը գտնուիր Կ. Պոլսոյ Հայոց Ազգային Պատրիարքարանին Կեդրոնական Սնտուկին մէջ։ Կը գանգատինք թէ ամեն ազգային պաշտօնէից վճարուած չլինելուն համար է որ ազգային գործերը կաղն ի կաղ կ'ընթանան, և սակայն մեր անուանապէս վճարեալ պաշտօնեայներն ալ չվճարուած պաշտօնէից չափ գժգոհ են իրենց կացութենէն, ինչպէս անցեալ շաբթու մէջ օր մը, մինչ Պատրիարքարանէն դուրս կ'ելնէինք, քանի մը դիւանական պաշտօնեայք մեր վրայ վազելով աղաչեցին որ գրենք և ուշադրութիւն հրաւիրենք։ Ի՞նչպէս կը սպասենք որ լաւ ծառայութիւն մատուցանեն այսպիսի գժգոհ պաշտօնեայք, և Պատրիարքարանի գործերն արագապէս և կանոնաւորապէս ընթանան։ Շատ չենք զարմանար երբ կը տեսնենք որ այդ պաշտօնէից ոմանք ժամը 4ին Պատրիարքարան կուգան և ժամը 10ը չեղած կը մեկնին։ Քանի մը տարի առաջ ալ այդպէս էր. բայց և թէ Երեսփոխանական ժողովը վարչական նոր կազմակերպութիւն հաստատեց և մանաւանդ ելմտական խորհրդականութիւն մը կազմեց, որոյ պարտականութեամբ, իրաց այդ տխուր վիճակը նոյն պահելու անհնարութեամբ չէր անշուշտ։ Բայց ի՞նչ կ'ըսենք — տարիէ մ'ի վեր ելմտական խորհրդական ալ չունինք, և առանց վարանման կրնանք ըսել թէ արդի վարչութիւնն, որ ելեւմտից խորհրդական չունի, բոլոր աշխարհի մէկ հատիկ վարչութիւնն է, որովհետեւ մեծ կամ փոքր ամեն երկրի և ամեն ժողովրդի վարչութիւնն ելեւմտից նախարար մը կ'ունենայ ի հարկէ։ Ելմտական խորհրդականը կարգ մը նոր ծախքեր հաստատելէ յետոյ, որոցմով Պատրիարքարանի տկար ելմտացոյցն աւելի եւս բեռնաւորեցաւ առանց նոր հասոյթներ գտնելու, հրաժարեցաւ ճիշդ այն պահուն յորում լրագիրք կը սկսէին զբաղիլ Պատրիարքարանի ելմտական վիճակով։ Իրաւ է որ Ելմտական խորհրդականութիւնը վճարեալ Օգնական մը ունի հիմա, որ խորհրդականի պաշտօնն ալ կը վարէ ի հարկին. բայց չենք տեսներ որ իրաց վիճակն որ եւ է փոփոխութիւն կրած լինի բաղդատմամբ այն ժամանակի յորում Պատրիարքարանը սովորութիւն չունէր 15 ոսկի ամսական տալ Ելմտական Ցեւչութեան Օգնականի մը։ Կը տեսնենք, ընդհակառակն, թէ պարագայներ կան, յորս վճարեալ պաշտօնեայներ ունենալն իսկ չնպաստեր յառաջ տանելու մեր ազգային գործեր։ Միւս կողմէ, կը խոստովանինք թէ դիւանագիտական և օրէնսգիտական մեծամեծ արժանեօք պանծացող վարչութեան մը համար անկարելի բան մը պիտի լինէր զբաղիլ այդպիսի չնչին խնդրով մը, — 5,000 ոսկւոյ ելմտացոյց մը, թէեւ չենք հասկնար թէ, վարչութեան մ'առաջին պարտականութեան մէջ թերանալէ յետոյ, ի՞նչ տեսակ արժանիք կրնան արդարացնել որ եւ է Մարմին մը, որ վարչութիւն անունը կը կրէ։ Ո՞չ ապաքէն Յուսուֆեան էֆէնտի կարող է 12-15,000 ոսկւոյ աւելի փառաւոր ելմտացոյց մը բերել մեզ, ինչպէս ըրաւ իւր հանրածանօթ Ցեղեկագրով։ — Այլ մինչեւ ե՞րբ չը պիտի ուզենք գործի մարդ լինել, և ոչ լոկ խօսքի։ Եթէ ներկայ վարչութիւնն [illegible] աւելի երկար օրեր ունենար, և այդ 12-15 հազարնոց պանծալի ելմտացոյցին գործադրութիւնն ալ իրեն յանձնուէր, արդեօք այնպէ՞ս պիտի վարուէր որպէս վարուեցաւ այժմեան լոկ հինգ հազարնոց համեստագոյն ելմտացոյցին գործադրման նկատմամբ։ Եւ ի՞նչ երաշխաւորութիւն կար թէ տարեկան 5,000 ոսկւոյ անհրաժեշտ ծախքն ապահովել չը գիտցող Պատրիարքարան մը կարող պիտի լինէր եռապատիկ աւելի ծանր բեռի մը տակէն ելնել։ Միթէ դառն հեգնութիւն մը չէ՞ր այդ Ցեղեկագիր, որ կը խոստանար դրչի հարուածով կարգադրութիւն մը տալ ներքին խնդրոյ, և խօսքէ ձանձրացած Պատրիարք մը իւր աթոռը վերադարձնել այնպիսի բանով մը որ լոկ խօսքէ աւելի դէշ է թերեւս, խաբէական ծրագրով մը։ Բաւական ժամանակէ ի վեր Պատրիարքարանը բնաւ ծախք չըներ Ազգային Դաստիարակութեան համար, եթէ ի բաց թողունք Կրթական Ցեւչութեան մէկ հատիկ դպրոցին չնչին ամսականը։ Ճամբու ծախք և թերեւս ամսական վճարելով գաւառներն այցելուներ ղրկելու կարեւոր պարտականութիւնը բաւական երկար ատենէ ի վեր անծանօթ է Պատրիարքարանին։ Վերջապէս, Ազգին այդ կեդրոնական պաշտօնատունն երկար ժամանակէ ի վեր ինքզինք ազատ կը կացուցանէ Ազգին ընդհանրութեան օգտակար համարուած ծախքեր ընելէ, այնպէս որ Ելմտական Ցեւչութեան մը միակ հոգն՝ օրուան ծախքերն ու հաստատուած ամսաթոշակները վճարել միայն կրնայ լինել. և երբ այդչափն ալ չեն կրնար ընել, մտածել թէ Պատրիարքարանի մէջ նորանոր պաշտօնատուններ պիտի հաստատէին, նոր սենեակներ պիտի բանային, նոր դիւանատուններ պիտի կազմակերպէին, բազմաթիւ վճարեալ պաշտօնեաներ պիտի բերէին, և 4,000 ոսկին գտնել չը գիտցողները՝ 14,000 ոսկւոյ ծախք մը պիտի բանային Ազգին գլխուն։

Եւ այսպէս, մեր բնաւորութիւնն է միշտ վերերը թռչիլ, և ամենէն տարրական գործերն իսկ անկատար թողուլ։

Բ. Բ.

ԿԻՒՐԱԿԻ ԱՒՈՒՐ ՀԱՆԴԷՍՆ Ի ԽԱՍԳԻՒՂ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Տ. Մ. ՉԵՐԱԶԻ

Սիրելի հայրենակիցներս,

Երեք ամբէ ի վեր մեկնած եմ Հասգիւղէն և հաստատուած Բէյրայի մէջ. այլ սիրտս կը դեգերի միշտ այս գիւղի մէջ, և կը յիշեմ ’զայն տխրանոյշ զգացումներով, և այն գորովով որով մարդ կը յիշէ իւր օրրան։ Ձեր երջանկութիւն կը սփոփէ ’զիս, ձեր վիշտ սեւով կը ծածկէ հոգիս։ Լսեցի այժմ թէ Ներսիսեան վարժարանն, աղքատ և խարխուլ, կը դիմէ հանրային ձեռնտուութեանն, և փութացի այցել ’զայն, չափելու համար իւր վէրքի խորութիւնն։ Լսեցի թէ բարոյական մայրս նուաղած է, և եկայ ջուր սրսկել իւր ճակատի վըրայ։

Շրջեցայ Ներսիսեան վարժարանին մէջ, այն պատկառով որով ուղեւորն կը շրջէ մի հին տաճարի մէջ։ Ինչ՛նչ փոխուած է անդ, թէ ոչ այն սերունդ որ կը լնուր ’զայն երբ էի ուսանող և ուսուցիչ։ Շրջանակն է նոյն, պատկերն է տարբեր, և մարդն, այն էակ որ կը կանգնէ բուրգեր, կ'անցնի՛ զերդ փոշի։ Քննեցի նոր սերունդն այն դասարաններու մէջ ուր ուրիշներ քնած են ’զիս երբեմն, և այն դպրոցական տօնի, ուր՝ մասնակցած եմ երբեմն իբր դերակատար, կը գամ՝ մասնակցիլ այսօր իբր հանդիսական, և կը գամ՝ կախել նոր ուսանողներու կուրծքին վրայ շքադրամներ որք կը յիշեցունեն ինձ իմ ուսկի և արծաթ խաչերս, Ներսիսեան վարժարանի սկզբնատառներով զարդարուած, որոցմով ց'արդ կը պանծամ, որպէս մի յաղթական բանակ կը պանծայ այն դրօշակներով ’զորս խլեց թշնամիէն։ Այդ քննութիւն համոզեց ’զիս թէ Ներսիսեան վարժարանի մտաւոր և բարոյական կացութիւնն է միշտ բաւական գոհացուցիչ, այլ նիւթական կացութիւնն չէ եղած երբեք այնքան տխուր որքան այժմ։

Ներսիսեան վարժարանն, որը հոգաբարձուներն և դասատուներն են իւր նախկին աշակերտներ, կը շարունակէ աւանդել մի դաստիարակութիւն որ կը վհատեցունէ ամեն մրցում. կարծես մի երկնային ցօղ կ'արգասաւորէ այդ ծառ և մի երկնային ճաճանչ կ'ոսկեզօծէ իւր պտուղներ։ Եւ ի՜նչ եղական դաստիարակութիւն. այն ուսանող, որ չուրթերն մատչելի այդ բաժակի, կը զգայ իւր բազկերակի մէջ հայ արիւնն որ կ'եռայ մշտաբորբոք. նա կրնայ լինել աղքատ, այլ կը մտնայ իւր հաց ծառայելու համար իւր ազգի. նա կրնայ լինել հիւանդ, այլ կը թափէ գերմարդկային ճիգեր երբ ազգն հրաւէր կարդայ իւր անձնուիրութեան. նա կը ստանայ մի նկարագիր որ ամենաւ մարմարն կը հալի զերդ ձիւն և երկաթն կը փշրուի զերդ ապակի։ Նմանաձն կը հալածէ այսպիսի էակներ, և երբ կը կարծէ զգետնած լինել ’զանոնք իւր թունաւոր սլաքներով, անոնք կանգնին կը վերականգնին աւելի հզօր քան երբեք և պատրաստ մեկնել նորանոր մարտեր և քաղելու նորանոր դափնիներ։

Սակայն, Ներսիսեան վարժարանի նիւթական կացութիւնն կ'ազդէ այժմ մի լուրջ մտատանջութիւն։ Այն չենք, ուր այնքան սերունդներ եկած են հեգել ազգային և ընդհանուր ուսումներն, տեղի տուած է այժմ բնութեան օրէնքին և ծերութիւնն սկսած է կորացունել իւր քամակ։ Դպրոցի գրեթէ կէսն է աւերակ, և անթիւ նեցուկներ հազիւ կը վերամբառնան միւս կէսն. նա կը նմանի մի անդամալոյծի ’զոր իւր անթացուպներ կը բռնեն կանգուն։ Այս վիճակ կը կանչէ սրտի արագ դարմանի, սիրելի հայրենակիցներս. թէ ոչ մանք անփոյթ մեծ աղէտներ կրնան ծագիլ ամբողջ գիւղին համար։ Միթէ դժուար է գուշակել թէ այդ չենք կրնայ փլչիլ մի օր, և միթէ ձեր որդեսիրութիւն չէ՞ կարող կասկածիլ, թէ մի՛ գուցէ իւր բեկորներ ջնջեն յանկարծ Հասգիւղի մանկութիւնն և պատանեկութիւնն, անծաղիկ թողուն ձեր պարտէզներ, և ձեր սիրտերի մէջ բանան խոր գերեզմաններ։ Ո՛վ մայրեր, որք կը լսեք զիս, դուք որոց հոգին կը սառի այս ենթադրութեան առջեւ, յորդորեցէք ձեր ամուսիններ մասնակցիլ այն հանգանակութեան որ պիտի բացուի, վերականգնելու համար Ներսիսեան կրթարանն։ Ամեն թաղեցի որ դրած է իւր ոտք այդ դպրոցի սեմէն ներս, պարտաւոր է փրկել զայն ներկայ վտանգէն։ Նա, որ կը ղլանայ իւր լումայ մի այսպիսի ճգնաժամի մէջ, չ'է պարզապէս անզգայ, չ'է պարզապէս ապերախտ. նա դաւաճան է Հասգիւղի։

Եւ միթէ լոկ Հասգիւղ երախտապարտ է Ներսիսեան վարժարանին։ Ներեցէք ինձ, Ցիկլիններ և Պարսններ (?), որ հաստատեմ ձեզ թէ ամբողջ հայութիւնն շնորհապարտ է ձեր թաղային ուսումնարանի։

Զարմանալի բան. երբ վերջին անգամ այցեցի այդ վարժարանն, ուր չ'էի մտած երկար ամբէ ի վեր, ուսումնարանն, ’զոր կ'ենթադրէի ընդարձակ, թուեցաւ ինձ շատ փոքր։ Տաս քայլեր կրնան չափել այդ միջոց, որ կ'ընդգրկէ անհունութիւնն։ Այո, Ներսիսեան վարժարանի համբաւն է այնքան մեծադղորդ որ անհնար է հաւատալ թէ այդ անձուկ սրահ պարունակած լինի այնքան փառք։ Նոյն զարմանքով համակուեցայ Հռոմի մէջ, որոյ հնութիւններն դաճած երեւեցան ինձ, զի մի տիտան ժողովուրդէ կ'ակնկալէի երկնաբերձ յիշատակարաններ։ Ներսիսեան վարժարանն, դրացի Կոստանդնուպոլսի առաջին հայ թատրոնին և առաջին հայ որբանոցին, անընդհատ արտադրած է ականաւոր անձեր, որք վարած են փայլուն դերեր ամեն ճիւղի մէջ, և ո՞վ կրնայ համրել աստղերն կապոյտ կամարին վրայ։ Շատ երկար պիտի լինէր ինձ պատմել անցեալն, և չը պիտի խօսիմ մինչեւ իսկ Շահնազարեան վարժարանին վրայ, ընձիւղ Ներսիսեան վարժարանի, որ բարձրագոյն կարգն ուռճացուց ’զայն. բաւ է ինձ ուրուագրել այն դեր ’զոր Ներսիսեան սաներն և սանուհիներն կը կատարեն այժմ հայ ազգին մէջ, և պիտի տեսնէք թէ Հասգիւղի ժողովրդապետութիւնն կը վարէ այժմ հայութիւնն, որպէս իւր ազնուապետութիւն կը վարէր ’զայն երբեմն։

Չը յիշատակելով մեր երկրորդական գործիչներ, որք սփռուած են ամենուրեք և կ'մշակեն ամեն ճիւղ, պիտի անուանեմ ձեզ լոկ առաջիններն ազգային արուեստի, ազգային գրականութեան, ազգային դաստիարակութեան և ազգային վարչութեան մէջ։

Ո՞ւր աշակերտած է Ցիգրան Փէշտիմալճեան, որ կը վարէ Արուեստասիրաց ընկերութիւնն. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։ Ո՞ւր աշակերտած է Եղիա Ցէմիրճիպաշեան (Գրասէր Ասոտ), որ ծիրանի կը ձգէ աշխարհաբարի ուսին վրայ. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։ Ո՞ւր աշակերտած է Ռեթէոս Պէրպէրեան, որ կը վարէ մեր բարձրագոյն կրթարան. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։ Ո՞ւր աշակերտած են Առաքել Ալթուն-Ցիւրբի և Գէորգ Ասլանեան, որք կը վարեն Միացեալ ընկերութիւններն, արական սեռի մեծագոյն միութիւնն. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։ — Ո՞ւր աշակերտած է Ցիրուհի Մամիկոնեան, որ կը վարէ Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնն, իգական սեռի մեծագոյն միութիւնն. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։ Ո՞ւր աշակերտած են Գասպար Ջերազ և այն երիտասարդ սպայակոյտ որք կը վարեն Ասիական ընկերութիւնն, օժանդակ դաստիարակութեան Հայաստանի և Կիլիկիոյ. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։ Եւ ո՞ւր աշակերտած է ազգային վարչութեան Բարձրաշնորհ Նախագահն, այն Ներսէս Վարժապետեան որ կը վարէ ամբողջ հայութիւնն. — Ներսիսեան վարժարանի մէջ։

Ներսէ՛ս Վարժապետեան. այս անուն կը բաւէ Ներսիսեան վարժարանի փառքին համար, իբր իւր հրաշակերտ և իբր իւր պսակ։ Ահա մի պատրիարք որ եղաւ հայութեան անձնաւորութիւնն երկնի և երկրի առջեւ։

. . . .

Արդ, ազնիւ ունկնդիրներս, քանի որ այն առաջնակարգ անձեր, ’զորս թուեցի ձեզ այժմ, մատուցած են և կը մատուցանեն անմոռաց ծառայութիւններ ոչ լոկ Հասգիւղի, այլ ամբողջ ազգին, ամբողջ ազգն երախտապարտ է Ներսիսեան վարժարանի և հետեւապէս պարտաւոր է մասնակցիլ մեր հանգանակութեան։ Թող ժողովուրդն իւր յատուկ ոյժերով գործէ ամենուրեք, ոչինչ ակնկալելով մի Պատրիարքարանէ ’զոր Ներսէս Վարժապետեանի բացակայութիւնն փոխած է այժմ մի ճշմարիտ [illegible], ոչինչ ակնկալելով մի Ազգային ժողովէ ուր անձնիւր երեսփոխան կ'ուզէ խօսք և ոչ ոք կ'ուզէ գործ։ Դիզեցէք ատենագրութիւններն այն ամուլ ճառերի որք քսաներկու ամբէ ի վեր կը խօսուին Գալաթայի եկեղեցւոյն մէջ, և պիտի տեսնէք թէ անոնց բարձրութիւն պիտի հաւասարի Գալաթայի աշտարակի բարձրութեան։

Ուրեմն ճակատաբաց դիմենք հայ ժողովուրդին, և ամեն Հայէ պահանջենք նպաստ Ներսիսեան վարժարանի համար։ Թող ազգն կերակրէ սնուցիչն (?), և սա պիտի ծորէ իւր կաթ ազգի զաւակներին համար. Թող ազգն պայծառ պահէ Ներսիսեան [illegible], և սա պիտի ձօնէ ազգին դեռ շատ Ցիգրան Փէշտիմալճեաններ, Եղիա Ցէմիրճիպաշեաններ, Ռեթէոս Պէրպէրեաններ, Առաքել Ալթուն-Ցիւրբիներ, Գէորգ Ասլանեաններ, Ցիրուհի Մամիկոնեաններ, Գասպար Ջերազներ, և գուցէ իսկ Ներսէս Վարժապետեաններ։

Մի ականաւոր ազգային քերթողի մայրն, իւր զաւակի մահէն յետոյ անտէր և անխնամ մնացած, կ'երթայ մի օր իւր պատրիարքի և կ'ասէ անոր. «Հոգեւոր Տէր, կը հրամայեմ ազգին որ օգնէ ինձ, զի ես եմ մայրն Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի։» Թող Ներսիսեան վարժարանն այսպէս դիմէ ժողովուրդին և պահանջէ օժանդակութիւն. և երբ մի տգէտ բերան հարցնէ իրեն թէ ո՞վ է, թող նա պատասխանէ խրոխտ ձայնով. «Ես եմ մայրն Ներսէս Վարժապետեանի։»

ԿԱՆԱՅՔ

Անցած օր շոգենաւին մէջ երիտասարդ բարեկամներէս մէկուն հանդիպեցայ, որ սկսաւ հեռու իյնալ, ըսելով որ՝ իգական սեռը միշտ կը գովեմ, բայց իգական սեռին մօտենալու կամ աւելի բացայայտ խօսինք՝ ամուսնանալու միտք չեմ ըներ։ Եւ իմ այս վարմունքիս բացատրութեան համար խօսելու կարգ չը տալով ինծի, սկսաւ քանի մը նոր ամուսնացած երիտասարդներու խոստովանութիւններն ինծի հաղորդել և իրաւունք տալ ինծի որ ամուսնութիւն չեմ մտաբերեր. միայն թէ —յաւելցուց բարեկամս— պէտք չէր որ իլլայի մանաւանդ ազգային հանդէսներու մէջ երիտասարդներն ուղղակի կամ անուղղակի, բանաստեղծական կամ իրական լեզուով ամուսնանալու յորդորել։

Բարեկամիս հաղորդած խոստովանութիւններէն իմացայ որ ամեն կերպով շնորհքով երիտասարդի մը կինն եաւուն երեք սիրահար կը պատացնէ եղեր, մէկն հիւանդոտ, մէկը [illegible], միւսն արդէն ծեր իգասէր։ Դժբախտ երիտասարդին կատակասէր բարեկամներն՝ երբոր ձեռքը գլուխը տանելը կը տեսնեն՝ կ'ըսեն եղեր թէ «Քանի՞ հատ են եղջիւրներդ»։ Երիտասարդն որ ըսես կնոջը վրայ հոգի կու տայ, թէեւ կնիկն երկանն հոգին ամեն օր կը հանէ։ Բայց վերջապէս այդ պատուիկ սիրոյն շնորհիւ եղջիւրաւոր ամուսինն երբեք չը մտաբերեր կնիկը թողուլ կամ կեանքը թողուլ։ Այս մէկ։

Ուրիշ երիտասարդ մը՝ որ բաւական ուսումնական ու գեղադէմ է և կնիկն սպասաւորով մը ու սնտուկով մը կը պահէ՝ վերջին օրերս նամակ մը կը գտնէ տանը գասիկոնին վերջին ոտքին վրայ ու նամակը կարդալէն ետեւ կրակ կտրելով ու խելքը դառնալով դըռտիկոնին մինչեւ վարի ոտքին վըրայէն կը վերցնէ զայն սպասաւորը։ Այս դէպքն յիշելէն ետքն ա՛լ հարկ չը մնար նամակին պարունակութեանը վրայ խօսիլ. «Քեզ Աստուծոյ պէս կը սիրեմ. սրտիս մէջ կրակ ձգեցին նայուածքներդ. եւ րեկդ չէ՞իր կրնար թունաւորել...» Խեղճ երիտասարդն՝ ինքն ի վեր դեռ ինքզինքը գտած չէ. կնոջն ալ բա՛ն մը ըսած չէ. ու մաքին մէջ կը պատրաստէ որ ո՞վ կրնայ ըլլալ իր ամենասիրելի կինը փորձանութեան մէջ ձգել ուզող [illegible] երիտասարդն։ Այս երկու։

Ուրիշ երիտասարդ մը՝ որ քնքուշ խօսիլ աղջկան մը հետ ամուսնացած է՝ կնոջը քանի մէջ ըլլած կցկտուր խօսքերէն կ'իմանայ որ աղջկութեան տանն իր կինը շատ անգամ համբուրուած է համեստ երեւոյթով երիտասարդի մը կողմէն, որ այսօր ալ իրենց տունը կը մտնայ կ'ելլայ, և որ վարդապետ ըլլալու դիտաւորութիւններ կը յայտնէ։ Այս երեք։

Երիտասարդ մըն ալ, որ որբ աղջկան մը պարզասիրական և իմաստասիրական արտայայտութիւններէն խաբուելով ու գրեթէ վրան գթալով կ'ամուսնանայ, այսօր նիհարցած, նեղութեան մէջ ինկած և յուսահատած է, որովհետեւ իր կնոջ զարդասիրութեան ու զուարճասիրութեան անկարող է տալ հաց (?)։ Այս չորս։

Հինգերորդ երիտասարդ մը՝ որ պեխերն ու մազերը ներկելով ու վառվռուն ձեւեր ու խօսքեր ընելով՝ յաջողած է տարիքին կէսը ցուցընել և իրեն աղջկան տեղ կին մը առնել, հիմակ երեր կը գանգատի թէ կնոջ աչքն սպասաւորին վրայ է, և այլն։

* * *

Այս փափուկ խնդրոյն մէջ դըժուարին է վճիռ հատանել։ Բայց արդար չէ՛ կարծեմ՝ ամուսնութեանց թուոյն նուազման պատճառ գեղեցիկ սեռն և եթ համարել և զայն անիծել։

Կը գանգատինք թէ կանայք ընդհանրապէս այսօր թեթեւաբարոյ են. բայց ո՞վ է յանցաւորն. ո՞չ ապաքէն այրերն՝ որք ընդհանրապէս կը խնկարկեն թեթեւ էակներն ու կ'արհամարհեն ծանրաբարոյ կոյսերն ու կիներն։

Կը գանգատինք թէ կանայք ընդհանրապէս այսօր պճնասէր ու պչրասէր են. բայց ո՞վ է յանցաւորն. ո՞չ ապաքէն այրերն՝ որք ընդհանրապէս կը հարուածեն պարզասիրութիւնն, երկրպագելով մետաքսեայ շրջազգեստին և մարգարտեայ մանեակին առջեւ քան նիւթական ու բարոյական ճշմարիտ գեղեցկութեան առջեւ։

Կը գանգատինք թէ կանայք ընդհանրապէս այսօր սիրահար մը կամ սիրահարներ ունին ամուսնութենէն յետոյ. բայց ո՞վ է յանցաւորն. ո՞չ ապաքէն այրերն են՝ որք ընդհանրապէս երկառասնեակ սիրուհիներ առնուազն ունին ամուսնութենէն յառաջ։

Կը գանգատինք թէ կանայք ընդհանրապէս այսօր շաղակրատ են, հաստատուն կրթութենէ զուրկ են, բարոյական դաստիարակութենէ անմասն են. բայց ո՞վ է յանցաւորն. ո՞չ ապաքէն այրերն՝ որք անփոյթ են կատարեալ դաստիարակութեամբ պատրաստել մայրերն, որք անփոյթ են աղջկանց աւանդել էական գիտելիքներն. որք բառազարդութիւն կ'ուսուցանեն աղջկանց և ո՛չ իրագիտութիւն, տնտեսական [illegible], բարոյական դաստիարակութիւն, և՝ աւելորդ է ըսել՝ ամեն բանէ յառաջ ազգային լեզու, ազգային կրօն, ազգային պատմութիւն։

Թո՛ղ կատարեն, թո՛ղ անթերի կատարեն այրերն իւրեանց պարտականութիւններն, և յետոյ իրաւունք ունին դատապարտել, անիծանել կիներն, եթէ սոքա շեղին ուղիղ ճանապարհէն, եթէ՝ փոխան մայրեր ըլլալու՝ պչրուհիներ և իմաստակուհիներ ըլլան։

Եւ կանայք ալ իրենց ճշմարիտ ազատագրութեան գործոյն համար թո՛ղ ամեն բան չակնկալեն այրերէն. թո՛ղ իրենք ալ մտածեն, մտածեն ու մանաւանդ գործեն։ [illegible] տեղ՝ թող կարդան Ֆենըլոն և իր շարունակիչն Հէրպերթ Սբէնսէր. թող կարդան Եղիշէն ու թող կարդան Ռէր-Վիչեն։ Թո՛ղ կար կարեն ժամերով, պար պարելու տեղ ժամերով, թո՛ղ ուսանին իրենց զաւակաց մարմնաւոր թէ մտաւոր հայցն հաւասարապէս ճանչնալ. թո՛ղ իրենց մայրերէն, թո՛ղ իրենց հանճարներէն ուսանին՝ մանաւանդ դէտ հեղինակներէ զայնս կատարելագործելով՝ ընտանեկան կենաց հարկաւոր բիւր գիտելիքներն, որք այսօր կ'արհամարհուին մեր ուսանող օրիորդներէն և մեր մանկամարդ մայրերէն։

Այսօր այսքան։ Երբ [illegible] ընդարձակօրէն հարկաւ պիտի գրեմ այս փափուկ, այս բազմ՛, այս կարեւորագոյն նիւթոյն վրայ, որ է [illegible]։

ԳՐԱՍԷՐ ԱՍՈՏ

ԵԳԻՊՏՈՍ

Եգիպտոսի մէջ զինուորական գործողութիւնք սկսան ։ Անգլիական վեց զօրաբաժ չոգենաւք և երկու թնդանօթակիր զրահաւորք չաբաթ օրը, Յուլիս 19, Աղեքսանդրիայէն մեկնեցան յԱպուքիր ։ Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշեր Արապի փաշա յարձակում մ՚ըրաւ Մէքս ամրոցին Անգլիական դրից վրայ, զորս կը յուսար յանկարծ դրաւել, բայց ծանր կորուստներով ետ մղուեցաւ ։ Շաբաթ օրը կէս օրէն զկնի Արաբք կրկնեցին յարձակումն և կռիւն բուկեաւ Մահմուտիէի ջրանցքին ափանց վրայ ։ Այս կռիւ մեծ լինել կը թուի, որովհետեւ մինչեւ իրիկուն տեւած է, բայց կռուոյն ելքին վրայ տակաւին որ և է տեղեկութիւն չէ եկած ։

Եգիպտոսի Դիկտատորն հրաման ըրած է Եգիպտական ժողովուրդը միահամուռ ի զէն կոչելու ։ Գահիրէէն առ Տէյլի Թելէկրաֆ ուղղեալ հեռագրի մը խօսքին նայելով, Արապի փաշա ծանուցեր է Գահիրէ բընակեալ Եգիպտացւոց թէ ոչ եւս կրնար իրենց ապահովութիւնն երաշխաւորել, որովհետեւ զէնք առնլու կարող բոլոր մարդիկ պատերազմին ասպարէզը պիտի կոչուէին ․ ոստիկանութեան գործակալներն իսկ զօրաց մէջ պիտի մտնէին ։

Անգլիական զօրքերը կը գրաւեն Սուէզի ջրանցքն ։ Արդէն Հօպքինս ծովապետն Իսմայիլիա զօրք հանած էր և Հնդկաստանէն գալիք զօրաց առաջին գունդը Սուէզ էր։ Շաբաթ օրն Անգլիացի նաւատեաց խումբեր Բոր-Սայիտ քաղաքը գրաւեցին առանց տեղացւոց կողմէ որ և է ընդդիմութեան հանդիպելու ։ Ծովէն մարտանաւք նաւահանգիստն և զրահաւորք ալ ջրանցքը մտած են ։

Ջրոյ կը պատմի թէ Սէյմուր ծովապետն արգիլեր է վաճառաբարձ չոգենաւուց ջրանցքին մէջ երթեւեկութիւնը ։ Այս վերջին լուրն, եթէ հաստատուի, անժխտելի ծանրակշռութիւն մ՚ունի, որովհետեւ Սէյմուր ծովապետին վերագրուած որոշումը միւս տէրութեանց բողոքներուն առիթ լինելէ չպիտի դադրի ։

Անգլիացի ծովապետաց և Սուէզի ջրանցքին ընկերութեան միջեւ արդէն կռիւ մը ծագելու մօտ է ։ Անգլիացւոց զինուորական շարժումներուն դէմ Պ․ Տը Լէսէբսի յարուցած ընդդիմութիւնը սաստիկ կ՚ըդբաղեցնէ Անգլիական մամուլը ։ Թայմզ Անգլիոյ համար վտանգ մը կը համարի այն բարեկամական յարաբերութիւններն որք կը կենան Պ․ Տը Լէսէբսի և Արապի փաշայի միջեւ ։ Ցիշեալ թերթը կը պահանջէ որ նախարարութիւնն իւր բոլոր ազդեցութիւնն ի գործ դնէ Ֆրանսական կառավարութեան մօտ՝ Պ․ Տը Լէսէբսի հեռացումը ձեռք բերելու համար ։

Կերեւի թէ Հայեչաստանի թագաւորը դաշնակցական առաջարկներ ըրած է Անգլիոյ կառավարութեան ։ Առաջարկներ է 40,000 զօրք Արապի փաշայի դէմ քալել, ինչպէս նաեւ սուտ Մարգարէին դէմ, որ Սուտանի տիրած է և այժմ ալ վերին Եգիպտոսի կ՚սպառնայ։ Իւր գործակցութեան փոխարէն Հայեչաստանի թագաւորը կը խնդրէ որ Մէսսաուահ կամ Կարմիր ծովուն վրայ համարժէք նաւահանգիստ մը թողուի Հայեչաստանի ։ Չգիտցուիր թէ Անգլիական կառավարութիւնն ինչ պատասխանելիք տայ այն առաջարկութեանց ։

Մեզ հասած նորագոյն տեղեկութիւնք ենթադրել կուտան թէ Անգլիական ընդհ․ սպայակոյտը փոխած է իւր պատերազմի յատակագիծը։ Կերեւի թէ Սըր Կարնէթ Ուոլզլի զօրավարն իւր գործողութեանց խարիսխ ընտրած է Սուէզի ջրանցքն, իսկ Աղեքսանդրիա այսուհետեւ Արապի փաշան այս կողմէն զբաղեցնելու պիտի ծառայէ միայն ։ Արդարեւ Սըր Կարնէթ Ուոլզլի զօրավարն ու Սըր Պօշամ Սէյմուր ծովապետը կիրակի օրը Բոր-Սայիտ հասած են, ուր խտիւլին իշխանութիւնը վերահաստատուած է ․ ամբողջ Անգլիական նաւատորմն, ի բաց առեալ երեք զրահաւորներ, Աղեքսանդրիայէն մեկնեցան դէպ յԱբուքիր ։ Թնդանօթակիր փոքր զրահաւորք ջրանցքը մտան ցամաք հանելիք զօրքերով ։ Արապի փաշայի զօրքերն Էլ-Բալթարայի և Նեֆիշի (Իսմայիլիայէն 5 հազարամետր

Թըր Հեպի) մէջ յարձակում կրելով իրենց դիրքերէն վանուեցան ։

Ապուքիրի ամրութեանց ամրակոծութիւնը տեղի չունեցաւ, թէպէտ պաշտօնապէս ծանուցուած էր ։ Հաւանական է որ Անգլիոյ ընդպայակոյտն այս զրոյցն հանած էր՝ Եգիպտական զօրքերը խաբելու և յորդորելու զԱրապի փաշա որ իւր զօրութիւններն այս կողմ և Ռամլէի կողմը բերէ, մինչդեռ Անգլիական զօրքերը Սուէզի ջրանցքին եզերքն անոր վրայ յառաջացեալ ամրութեանց պիտի յարձակէին։ Սըր Կարնէթ Ուոլզլի զօրավարին յատակագիծը պէտք է լինի արագ յառաջխաղացութեամբ Թէլ-էլ-Քէպիրի և Զակազիկի վրայ յարձակիլ, որպէս զի Արապի փաշայի նահանջման գիծը կտրէ և Գահիրէի վրայ նահանջելէ արգելու ։ Սըր Կարնէթ Ուոլզլի զօրավարն այս միջոցիս 20,000 զօրք ունի իւր հրամանաց ներքեւ և ինքզինք բաւական զօրաւոր կը կարծէ բաց դաշտի վրայ ճակատամարտ մը տալու Արապի փաշայի զօրաց դէմ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՓՈՔՐ ԱՍԻԱՅ

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

Զմիւռնիա, 7/19 օգոստ 1882

Ցեղոյս խաղաղ հասարակութիւնը չորեքշաբթի օրը ամենայն խաղաղութեամբ կատարեց Պայրամի տօնը ․ ամեն տարւոյ հակառակ հրացանի և ոչ մէկ հարուած լսուեցաւ ․ արդարութիւնը պարտք կը դնէ մեր վրայ խորին շնորհակալութիւն յայտնել թէ վսեմ. կուսակալ Ալի փաշային թէ՛ քաղաքային վարչութեան և թէ՛ ամբողջ իսլամ հասարակութեան որ իրենց զգուշաւոր ընթացքով և խաղաղասէր ոգւով ամօթահար խայտառակեցին այն մի քանի խառնվարար անձանց չարամտութիւնը, որոնք անմօթ վստահութեամբ զրոյց տարածած էին ժողովրդեան մէջ թէ Պայրամի երկրորդ օրը սոսկալի ջարդ մը (?․?) զոհ պիտի երթայ քրիստոնեայ հասարակութիւնը ։ Խռովարարներու այս չարամիտ համբերութեան աւելի ուժ տուած էր աղետալի դիպուած մը ։ Ցոյն մը նոր բեռ մը գնելով [illegible] իւր մէկ բարեկամին խանութը կերթայ և այն տեղ հրազէնին մէջ գնտակներ զետեղելով մէկ կողմ կը դնէ և գործով մը դուրս կելնէ ․ նոյն միջոցին տաճիկ մը, որ յիշեալ Ցոյնին և խանութպանին բարեկամն էր, միևնոյն խանութը կը մտնէ և հրազէնը տեսնելով կառնէ զննելու համար ․ բայց կարծելով որ պարապ է, խառնելու միջոցին յանկարծ գնտակը կ՚արձակուի և խանութի սպասաւորին կողը կը մտնէ ․ վիրաւորն իսկոյն Ցաճկաց հիւանդանոցը կը տարուի ․ իսկ խեղճ տաճիկը սարսափահար կը մնայ՝ իւր անզգուշութեան հետեւանքը տեսնելով։ Այս դէպքը կայծակի արագութեամբ բոլոր քաղաքին մէջ կը տարածուի և ջարդի սկզբնաւորութիւն մը կը համարուի․ քրիստոնեայք կը սարսափին և ըզգուշութեան միջոցներ կը խորհին, մինչդեռ խաղաղասէր իսլամք, բոլորովին անտեղեակ իրենց վրայ տարածուած զրոյցներուն, ամենայն բարեպաշտութեամբ իրենց սուրբ տօնը կը հաչակեն՝ մզկիթներու մէջ աղօթքներ կարդալով, եղբայրական սիրով և անկեղծ զգացմունքներով իրարու կը շնորհաւորեն Պայրամի տօնն, և իրենց քրիստոնեայ քաղաքակիցներու զարմանքն ու համակրութիւնը կը շարժեն ։ Այսպէս ամենայն խաղաղութեամբ կատարուեցաւ Պայրամի տօնն ո՛չ միայն քաղաքիս մէջ, այլ և ամբողջ վիլայէթին մէջ, ուր դժբաղդաբար մի և նոյն գրգռիչ զրոյցները մուտ գըտած էին ։ Մե՛ծ պատիւ մեր իսլամ եղբայրներուն ։

* * *

Երկու ամսէ ի վեր քաղաքս հասած է Հայ գերասանդխումբ մը, որ Ս․ Պէնկլեան էֆէնտիի վարչութեամբ տաճկերէն լեզուաւ այլ և այլ ներկայացումներ կու տայ՝ քաղաքի վրայ շինուած Ալհամպրայի թատրոնին մէջ ․ այս խմբին հոգիներն են Օր․ Աստղիկ, Օր․ Սիրանոյշ և Պէնկլեան հարազատք, որոնք շնորհք և կենդանութիւն կուտան ներկայացմանց ․ Օր․ Աստղիկ իւր զգայուն և սրտաբուխ չեչտաւոր արտասանութիւնով կը շարժէ ․ Օր. Սիրանոյշ իւր սիրադրդիչ ժպիտով, իւր շնորհալի շարժումներով և իւր դիմացկէն ձայնով զգացումներու վեհաշուքը կը դրդուէ․ Պ․ Ս․ Պէնկլեան միշտ տրամերգութեանց և կատակերգութեանց գլխաւոր դերը կը կատարէ, իւր ծանր հերոսարանքով անվեհեր և անյողդողդ բնաւորութեամբն իրաւամբ գիտցաղի մը համակրանքը կը շարժէ հանդիսականաց սրտին մէջ ։ Անցեալ ուրբաթ երեկոյ հայկական խումբն ի նպաստ տեղւոյս Հայ ընթերցատան Մոլիէրի [illegible] անուն կատակերգութիւնը ներկայացուց, հինգ հարիւրէն աւելի բազմութիւն կար․ օթեակներ ըլ գրաւած էին Հայ և Թուրք երեւելի ընտանիքներ տաճկի զինուորական նուագախումբն աւելի հանդիսաւոր չքեղութիւն մը տուաւ այս երեկոյին․ կատակերգութենէն վերջը Օր․ Աստղիկ և Օր․ Սիրանոյշ հայերէն լեզուով խիստ գեղեցիկ պարերգ մը երգեցին ։ Այս ներկայացմէն ի նպաստ Հայ ընթերցատան գոյացած զուտ հասոյթն 200 Մէճիտի հասած է ։

Կը յուսանք որ Հայ ընթերցատան ազնիւ անդամք արդիւնաւոր կերպիւ կը գործածեն յիշեալ գումարն և կանոնաւոր վիճակի մէջ կը դնեն Հայ ընթերցատունն, որ դժբաղդաբար ժամանակէ ի վեր աննախանձելի վիճակի մը մէջ կը գտնուի ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊՈՆՏՈՍ

(Մեր յատուկ թղթակցէն․)

Տրապիզոն, 2 օգոստոս 1882

Խմբագրապետ Տէր ․

Գիւղերը շրջագայութեան երեւելու պատճառաւ չկրցայ ժամանակին ձեզ իմացնել եղելութիւն մը որ բաւական կարեւորութիւն ունի, և որ վայրկեան մը վախ պատճառեց քաղաքիս բնակչաց առ հասարակ, սակայն ի շնորհս աչալրջութեան կառավարութեան պաշտօնէից՝ շուտով առաջն առնուեցաւ ։

Ահաւասիկ եղելութիւնը ճիշդ եղածին պէս ։ Անցեալ ամսոյ 14 ին չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 1 ին միջոցները քաղաքիս բանտին ոճրագործ բանտարկեալներէն 28—29 անձինք կը յաջողին բանտէն խոյս տալ այն պահուն երբ բանտապանը բանտին ներքին պահապան զինուորները փոխելու հետ էր ։ Ամենէն յառաջ Մէհէմմէտ անուն աւազակապետը, զոր անցեալ տարի բաւական մեծ դժուարութեամբ կրցան բռնել Սիւրմէնէի լեռներուն մէջ՝ մինչեւ իսկ թնդանօթ և գումարտակներ ղրկելով վրան, կը յարձակի բանտապետին վրայ, գետին կը տապալէ և դուրս կ՚ելնէ, իրեն կը հետեւին իւր համախոհները․ բայց շուտով կ՚իմացուի եղելութիւնը․ ոստիկանք և զօրականք խակոյն կը հասնին և կ՚սկսին կրակ ընել փախստականներուն վրայ ։ Նոյն երեկոյին արդէն մեծ մասը վերստին կը բռնեն, մնացածն ալ հետեւեալ հինգշաբթի օրը քաղաքին մէջ և շրջակաները կը բռնուին ։ Փախստականներէն երեքը նոյն իրիկուան ազատեցան բանտէն և աչխարհիս նեղութիւններէն, 8—9 ծանրապէս վիրաւորեցան, որոնք մէկ քանին ապա մեռան ․ մնացածներուն ալ վէրքերն յոյժ ծանր են կ՚ըսուի ։ Բոլոր փախչողներէն ցայսօր 4 հոգի բռնուած չեն ։ Բանտին մէջ գտնուած միակ Հայ ոճրագործն ալ, գող Ստեփան, փախչողներուն կարգէն էր, բայց հետեւեալ օրը բռնուեցաւ ։

Սոյն եղելութեան պատմութիւնն այսօր Մշակի մէջ Տրապիզոնէն գըրուած նամակի մը մէջ կարդալով զարմացայ անչափ պչախոսեալ և անչափ չափազանցեալ տեսնելով զայն ․ 28 հոգին 200 ի հանած էր նամակագրին վառ երեւակայութիւնը, բոլոր միւս թիւերն ալ սոյն համեմատութեամբ բազմապատկըւած էին ։ Տրապիզոնի պահ մը ապըստամբեալ փարիզի կերպարանք առեր է ․ չեմ գիտեր թէ պարոնն ո՞ր տեսեր է փարիզի այդ վիճակը ։ Իրողութիւնն այն է որ քաղաքին մեծ մասը տակաւին չիմացած եղելութիւնը՝ փախստականք արդէն բռնուած էին ։ Չեմ գիտեր թէ այս տեսակ թղթակիցք ի՞նչ շահ կրնան ունենալ խաբելով հեռաւոր խմբագիրներու փառահաւորութիւնն ։ Արդեօք Պ․ Խմբագրապետը ալ մինչեւ ատենան մը պարտաւոր չէ՞ն լաւ ընտրելու իրենց թղթակիցներն, ստուգելու նոցա ճշմարտախօսութիւնը՝ որպէս զի ընթերցողք ալ մեծագոյն հաւատք ընծայեն գրուածոց ։ Սոյն օրինակ չափազանցութիւններ Պոլսոյ մի քանի լրագրաց թղթակցութեանց մէջ ալ տեսած ըլլալով՝ ըրի վերոյիշեալ դիտողութիւնները ։

Գիւղերը շրջագայութեան ելած էի, ըսի, գլխաւորապէս գիւղական վարժարանաց վիճակին տեղեկանալու համար ։ Քաղաքէս 3—4 ժամ հեռու դէպ արեւելեան հարաւ գտնուող Շանադիւղի վարժարանի աշակերտաց տարեկան քննութեանց ներկայ գտնուեցայ և աշակերտաց տուած յաջողակ ու համարձակ պատասխաններէն շատ գոհ եղայ ։ Վարժարանին դասատուն է Պ․ Վահան Բէօսէեան Նախկին աշակերտ Լուսաւորչեան վարժարանի, որ նոյն վարժարանի մէջ ալ պաշտօն վարած է ։ Աշակերտաց թիւը մինչեւ 50 ի կը հասնի, բայց ամառնային եղանակին կը պակսին ։ Գիւղացիք իրենց մէջ հանգանակութեամբ կը հաւաքեն վարժապետին տարեկան վարձքը որ 43 լիրա է ։

Ո՛րչափ ուրախացայ աշակերտաց ուսումնական վիճակը տեսնելով, ա՛յնքան սիրտս մորմոքեցաւ երբ տեսայ իրենց նիւթական աննախանձելի վիճակը և վատառողջութիւնը։

Իմ տեսած 35 աշակերտներէս գրեթէ հատ մը չկար քաջառողջ և և գունեղ դիմօք ․ ամենքն ալ գունատ, նիհար և հիւանդոտ ։ Պատճառն ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ ըրնունդի և հագուստի անբաւականութիւն ։

Այս եղանակին մէջ տղոց միակ կերակուրն է լազուտի (Եգիպտացորեն) հաց, գրեթէ ուրիշ ոչինչ ։ Միայն ձմեռն է որ տղայք կրնան ունել բաց ի լազուտէն նաեւ լուբիա, կաղ, մածուն և այլ այսպիսիք ։ Չեմ կարող ըսել թէ բոլոր տարւոյն մէջ քանի՛ ընտանիք քանի՛ անգամ միս կրնան ունել ։

Սոյն գիւղացիք հետզհետէ աղքատանալու վրայ են, հետեւաբար իրենց ընտանեաց վիճակ եւս քան զեւս վատթարանալու հակամէտ է ։

Իրենց աղքատանալու միակ պատճառն ալ քանի մը հարուստներու անխիղճ վաշխառութիւնն է ։

Գիւղացիք գրեթէ լալով պատմեցին իրենց ցաւերն և այս մասին ունեցած գանգատներն ։ Ես ալ ոչ ուրիշ նպատակաւ՝ այլ միայն նոցա վիճակին բարւոքման յուսով և փափաքով կուգամ պատմել ձեր ազնիւ ընթերցողաց եղելութիւնը ։ Գարնան մէջ կամ ամռան սկիզբները գիւղացին դրամի պէտք կ՚ունենայ դժբաղդաբար և կը դիմէ վաճառականի մը փոխառութեան համար։

Վաճառականը երբ գիտէ թէ իր տալիք ստակին քանի մը պատիկ արժողութեամբ հողեր ունի և հաւատարիմ մէկն է իրմէ ստակ խնդրողը, չէ՛ ըսեր, կուտայ խնդրըւած դրամը ըստ երեւոյթին 15 0/0 տոկոսով, բայց իրօք 60 0/0ն ալ կանցնի ․ զի գիւղացին 2–3 ամիս վերջը իւր պարտքը՝ եթէ ոչ ամբողջովին՝ գոնէ մասամբ կը վճարէ կաղինով ։

Սակայն այս փոխանակութեան մէջ ալ նորէն աուժողը խեղճ գիւղացին է, զի մինչդեռ կաղինին կենդինարը 100 ղրուշի կը ծախուի, ինք պարտական է 85 կամ առ առաւելն 90 ղրուշի հաշուով տալ իւր պարտատիրոջ ։

Ահա այս կերպով մէկ կողմէն գիւղացին կ՚աղքատանայ հետզհետէ, միւս կողմէն քանի մը վաշխառու վաճառականք կը հարստանան ի վնաս հարիւրաւոր, հազարաւոր ընտանեաց ։ Դժբաղդաբար ստիպուած եմ խոստովանելու թէ այդ վաշխառուք հայեր են և ազգային ժողովներու մէջ աթոռ ունին ։

Սոցանէ փորձող իսկ եղաւ իւր վաշխառուական չահատակութիւններն ի գործ դնել նոյն իսկ ի վնաս ազգային կեդրոնական սնտուկին, բայց դժբաղդաբար իրեն համար և բարեբաղդաբար մեզ համար ժողովոյ անդամք գիւղացւոց չափ միամիտ չգտնուեցան ։

Այս և նմանօրինակ չարիք ծանօթ են ձեզ շատոնց ի վեր և գուք աղղու և սրտոտ գարմաններ առաջարկեցիք, բայց ափսո՜ս որ մինչև ցարդ անլսելի մնացիք։

Մայրաքաղաքիդ հարուստներն Հայաստանի անապահով դրութիւնն արդեւք կը ցուցնեն իրենց գործունէութեան ։ Զգիւ չկրնար ըսել թէ Տրապիզոնի գաւառին մէջ ալ ապահովութիւն չկայ, թող գոնէ աստի փորձեն իրենց ազգասիրութիւնն, որ թէ՛ իրենց և թէ՛ գիւղացւոց հաւասարապէս օգտաւէտ է։

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԼՈՒՍՆՈՅ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ

(Շար․ և վերջ)

Ուրիշ կողմանէ Կրինուիչի դիտարանին տեսուչը՝ Պ․ Այրի՝ լուսինէն ծածկուած 295 աստեղաց վրայ ուշի ուշով քննադատութիւն մ՚ընելով հետեւցուց թէ լուսնական կիսատրամագիծը, աստեղաց լուսնոյ մթին մասին ետեւն աներեւութացած ժամանակն երկու երկրորդական վայրկեան եւ աստեղաց մի եւ նոյն մթին մասէն տեսանելի եղած ժամանակնին յիշեալ կիսատրամագիծը դարձեալ երկու երկրորդական վայրկեան 40 կը նուազէր ։ Բայց լուսնոյ լուսաւորեալ մասանց մօտերը կատարուող աստեղաց ծածկութիւնք լուսնոյ տրամագծին՝ սպասուած արդիւնքէն աւելի մեծ արժէք մը կուտան ։ Ասիկայ յիշեալ զննութեանց կատարման խիստ դժուարութենէն եւ ճառագայթացումի կոչուող երեւոյթէն յառաջ կուգայ, որ աստղին լոյսը ճշմարիտ չօշափումէն յառաջ կը մարէ ։ Ասոնցմէ հետեւցնելով Պ․ Այրի կ՚ըսէ թէ զգալի սխալ մ՚ըրած չենք ըլլար ընդունելով որ աստեղաց ծածկութեան միջոցաւ ընդունուած լուսնոյ կիսատրամագիծը, հեռադիտակային զննութեանց տուած կիսատրամագծէն 2 երկրորդական վայրկեան նուազ է ։ Պ․ Նէյսըն կ՚ըսէ թէ յիշեալ հեռադիտակային տրամագծին առաւելութիւնը թէպէտ ճառագայթացման երեւոյթին տրուած է, բայց լուսնոյ մթնոլորտն ալ այս երեւոյթիս մէջ դեր մը չի խաղալը բան մը չապացուցաներ ։

Վերը ի մէջ բերած էինք թէ լուսնոյ վրայ ամենեւին բեկբեկման երեւոյթ մը տեղի չունենար ։ Բայց ասիկայ ընդհանուր իրողութիւն մը չէ ․ շատ անգամ ծածկութեանց ժամանակը դիտած են որ աստեղք լուսնոյ սկաւառակին վրայ կ՚ընկենուն ։ Այս երեւոյթիս ամենալաւ մեկնութիւնը լուսնոյ մթնոլորտի մը գոյութիւն ընդունիլն է որ մանաւանդ նոյն արբանեկին մեզի անտեսանելի եղող մասին մէջ կը գըտնուի, եւ թէ ատեն ատեն լուսնոյ տատանմանց շնորհիւն անոր եզերաց վրայ կը մօտենայ ։

Ֆէյ աստեղագէտն ուսումնական շատ մը քննադատութեանց խորը թափանցելէն ետեւ, զորոնք հոս ակամայ չենք կրնար ի մէջ բերել, կը յաւելու թէ լուսնոյ մթնոլորտը նոյն արբանեկին մեզի անտեսանելի եղող կիսագնտին վրայ կը գտնուի ․ եւ որովհետեւ լուսնոյ դէպ ի մեզ դարձած կիսագունտն ըստ Լակրանժի ուռած է, անոր համար, յիշեալ մեզի անտեսանելի եղող կիսագնտին վրայ լուսնական մթնոլորտն մինչեւ 15 մղոն բարձրութիւն կրնայ ունենալ առանց երկրէս նշմարուելու ․ բայց ի այն պարագայէն յորում արեգական ամբողջական խաւարման մը ժամանակը լուսնոյ մեզի անտեսանելի եղած կիսագունտը դէպ ի արեգակ դարձած ըլլալով, նոյն լուսաւորին ջերմութիւնն յիշեալ մթնոլորտը տարածելով, կրնայ դէպ ի մեզի տեսանելի եղող լուսնական կիսագնտին վրայ յառաջացընել ։

Ըստ հաշուոց Պ․ Նէյսընի, լուսնական մթնոլորտը կրնայ մինչեւ 32 քիլոմէտր բարձրութիւն ունենալ ։ Յիշեալ մթնոլորտին ծանրութիւնը, լուսնոյ մակերեւոյթին վրայ զրոյ աստիճանի բարեխառնութեան եւ սովորական ճնշման մէջ, երկրային մթնոլորտին ծովեզերքին վրայ եւ զրոյ աստիճան բարեխառնութեան մէջ ունեցած ծանրութեանը համեմատելով 23/10000 է ։ Ցետոյ Պ․ Նէյսըն այս մթնոլորտին լուսնոյ վրայ յառաջ բերած բեկբեկման արժէքաց վրայ կը խօսի, որուն համառօտութիւնն այն է թէ լուսնոյ մթին սկաւառակին վրայ յիշեալ բեկբեկումը մինչեւ 1″.27 կը հասնի եւ թէ անոր լուսաւորեալ եզերաց վրայ 0″.39 միայն է ։

Այսպիսի վիճակ մը, կ՚ըսէ Ֆլամարիոն աստեղագէտը, աստեղաց ծածկութեանը վրայ եղած զանազան զըննութեանց հետ խիստ ներդաշնակ է եւ որ եւ է ծեծ դէպք մը այս կարծեաց չի հակառակիր ։ Յիշեալ աստեղագէտը կը յաւելու թէ նոյն մթնոլորտին տարածութիւնն աւելի աղէկ կը հասկցուի եթէ գիտենք որ մէկ մեր քառակուսոյ (1609 ձող ունեցող) վրայ իւր ծանրութիւնը 400 քիլոկրամ է․․․․ ։ Այսպիսի մթնոլորտ մը անշուշտ բան մը չէ եւ [illegible] գոյութիւն ունենալ ։

Ասկէ զատ յիշեալ աստեղագէտը լուսնոյ մթնոլորտին վրայ խօսելով կը յաւելու թէ, շատ անգամ ինծի պատահած է որ լուսնին վեցերորդ օրը պայծառութեան ծովուն արեւելեան դաչտը զննած ժամանակս վերջալուսոյ երեւոյթի մը պատուորութիւնն զգացած եմ ։

Ահաւասիկ այս հնգակին մէջ էր լուսնոյ մթնոլորտին խնդիրը մինչեւ 1882, երբոր մայիսի վերջն արեւու խաւարումը վրայ հասնելով, վերստին խնդիրը յուղեց ։ Ինչպէս որ վերջին յօդուածնուս մէջ ըսած էինք, Եգիպտոսի աստեղագէտք՝ որք յիշեալ խաւարման ժամանակ լուսնոյ սկաւառակին անմիջապէս բոլորտիքը լուսապատկերով կը զննէին, արեգակնային լուսապատկերային գծից հաստութեանց վրայ առաւելութիւններ դիտեցին, որք լուսնոյ մթնոլորտէ մ՚ուրիշ բանէ չէին կըրնար յառաջ գալ ։ Եւ արդ՝ այս զննութենէն անմիջապէս ետքը «Թայմզ» անգղիական լրագիրն եւ «Բնութիւն» անուն ուսումնական թերթը բոլոր աշխարհի կը հրատարակէին հետեւեալ հեռագիրն ․

[illegible]

Յուլիսի աստեղագիտական ամսաթերթին մէջ Պ․ Ք․ Ֆլամարիոն կ՚ըսէ թէ «այս զննութեան վրայօք շատ յուզում հանեցին եւ կարծեցին թէ լուսնական կարեւոր մթնոլորտի մը գոյութիւնը կ՚ապացուցանէր ։ — Ասիկայ «զիտութեան նախկին արդեանց տըվութենէն յառաջ կուգայ ։ — Լուսնոյ «մթնոլորտը, եթէ գոյութիւն ունի, — «ինչ որ հաւանական է — միայն շատ «տկար ծանրութիւն մը կրնայ ունենալ ։ «Ասկէ զատ հաստատապէս պէտք է որ «մեր շնչած մթնոլորտէն խիստ տարբեր «ըլլայ ։ Լուսնոյ մթնոլորտին քանակութիւնն՝ որ նոյն արբանեկին վրայ կըր«նայ բարձրանալ եւ անոր եզերաց վը«րայ կանգնիլ, պէտք է որ խիստ ա«նօսր ըլլայ ։ Բայց լուսապատկերը կըր«նայ լուսոյ այս ինչ վիճակ մը յայտ«նել որ ուրիշ զննութեանց կերպերէն «խոյս կուտան եւայլն » ։

Ըստ մեր կարծեաց՝ ամենահաւանական է եւ վերոյիշեալ Գաղղիացի աստեղագիտաց զննութեամբը բաւական ապացուցեալ, թէ լուսինը մթնոլորտ մ՚ունի ։ Բայց ասկէ պէտք չենք հետեւցնել որ նոյն մթնոլորտը մեր մթնոլորտին ըստ ամենայնի յար եւ նման ըլլայ, այլ կրնայ մերինէն շատ տարբեր վիճակի մէջ գտնուիլ ։ Այսու հանդերձ բացարձակ կերպով բանին հաստատելէն յառաջ պէտք է խնդիրը հանդարտ կերպով հետազօտել, քննադատել եւ եւս առաւել նոր ստուգութեան մ՚սպասել ։

Դարձեալ շատ մ՚աստեղագիտաց հետ համամիտ ենք կարծելու որ լուսնոյ վըրայ կենդանի էակներ ալ կարելի է որ գտնուին, որովհետեւ ուր որ նիւթ կայ՝ հոն պէտք է որ կեանք ալ գտնուի․ թէպէտ նոյն էակները մեր երկրին վրայ գտնուող կենդանի էակներէն կրնան բոլորովին տարբեր կազմակերպութիւն մ՚ունենալ, ինչ որ ամենեւին անկարելի բան մը չէ ։ Միով բանիւ, բնական աշխարհաց յոգնակիութիւն կ՚ընդունինք, բայց ամեն մարդ կարծելու մասին ազատ է ։

Ի վերջոյ պէտք ենք յիշեցնել նաեւ որ մայիսի 5 ին խաւարման վրայ մեր ըրած զննութիւնն, որ Բարիզու աստեղագիտական թերթք հրատարակեցին եւ զոր նախընթաց յօդուածոյս մէջ ըրած էինք, այսինքն խաւարման ամենաչատութեան ժամանակ արեգակնային մահիկներուն ծայրից կլոր ձեւ մ՚ըստանալն, ասիկայ կ՚ըսենք թէ լուսնոյ մթնոլորտի մը գոյութիւնն իբր ապացուցանող իբր մ՚ալ կրնայ համարուիլ ․ բայց առ այժմ գեռ Եւրոպացի աստեղագէտք իրենց վերջնական կարծիքը չի յայտնեցին ։ Մեր զննութեան այսչափ կարեւորութիւն կուտանք, որովհետեւ Գաղղիացի Լոսէտամ աստեղագէտը 1860 ին յուլիսի 18 ին արեւու ամբողջական խաւարումին Ալժերիի մէջ զննած ատենը դիտած էր որ արեգակնային սկաւառակը նեղ մահիկի մը ձեւն առած ժամանակն անոր երկու ծայրերը կլոր ձեւ մ՚առաջ բերած էին ։ Նոյն ժամանակէն ի վեր, այս զննութիւնը, լուսնոյ մթնոլորտի մը գոյութեան հաւանականութիւնը ցուցընող իրերէն մէկը կը համարուէր ։ Իրաւ է որ մեր զննութիւնն արեգակնային մահիկին շատ նեղ եղած ժամանակը կատարուած չէ․ բայց այսու ամենայնիւ երեւոյթը մի եւ նոյնը կը մնայ՝ թէպէտ աւելի մեծ աստիճանաւ մը ։

Ցիարդ եւ իցէ կ՚սպասենք ։

ՀԵՐՈՆԻՄՈՍ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ԹԱՂ․ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԳԱՏԸՂԻՒՂԻ

Ցառաջիկայ կիւրակէ օր, Ս․ Աստուածածնայ Վերափոխման առթիւ՝ որ Ս․ Թագաւոր Եկեղեցւոյս տօնախմբութիւնն է, ի Ս․ Եկեղեցիս զիմէլ փափաքող ուխտաւորաց Թաղ․ խորհուրդս կը փութայ այժմէն ծանուցանել թէ Ս․ Եկեղեցւոյս մէջ գիշերել բոլորովին արգիլուած է, եւ թէ ուխտաւորք ամեն դիւրութիւն ունին չոգենաւուց միջոցաւ առաւօտուն գալ եւ երեկոյին վերադառնալ ։

Ի դիմաց Թաղ․ խորհրդոյ

Ատենադպիր	Ատենապետ
[illegible] Մ․ Ն[illegible]	Ա[illegible] [illegible]

10/22 օգոստ. 1882

Գատըգիւղ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

Այս յԹարանն հաստատեալ է 1876 ,ւլիսի 1ին և, իբրև երկրորդական (Secondaire) վարժարան, վաւերացեալ է Հասարակաց կրթութեան նախարարութենէն ։

Երկրորդական վարժարանի մէջ ,ւանդելի բոլոր ուսմունք և, բաց ի Հայ. Թուրք. և Ֆրանս. լեզուաց, Նա. Անգղ. և Յունարէն լեզուք կ'աւանդին սատ , — վերջինն առանձին պայմանաւ ։

Կրթարանս յատուկ բժիշկ մ'ունի, որ նաև առողջաբանական դասկը խօսի կիւրակէ օրերն ։

Կրթարանիս Ի. շրջանն պիտի սկսի յառաջիկայ օգոստոս 25 չորեքշաբթի օրն և դասախօսութիւնք յաջորդ երկուշաբթի ։

Բոլոր աշակերտք պարտին Սեպ. 1 էն յառաջ դառնալ ի կրթարան ։

Նոր աշակերտք կ'ընդունուին նոյն թուականէն ։

Օգոստ. 23 էն սկսեալ ամէն օր, մինչև կէս օր, Տնօրէնն պատրաստ է ընդունել ծնողաց և այլոց այցելութիւնն ։

Հիմնադիր–Տնօրէն
Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ

1882 օգոստոս 5
յՕրթաքէօյ 10—2

ԽՄԲԱԳԻՐ–ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. Պոլիս Ճէմպէրլի թաշ խան

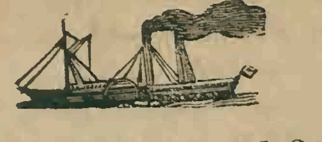

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրբուլի և Արեւելից միջև ։

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2,500	[illegible]	3,700
Ալզասեան	2,500	[illegible]	3,700
Անտալուզեան	2,500	[illegible]	3,700
Արաբեան	2,500	Իբերեան	5,500
Արմէնեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
Պավարեան	6,000	Իսթրեան	5,500
Պոհեմեան	6,000	[illegible]	2,200
Քասթիլեան	800	[illegible]	2,500
Սարտինեան	2,000	[illegible]	800
Տարիֆա	700	[illegible]	700
Էճիբթեան	3,700	[illegible]	3,800
[illegible]	3,700	Վալենսեան	6,800
[illegible]	3,700	Վենեթեան	6,800

Ֆուլէն շոգենաւը Լիվըրբուլէն եկաւ ընդհանուր վաճառքով ։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվըրբուլի և Պոսդընի միջև, և ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով ։

Ուղևորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի ։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաժման և ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ և ընկ.

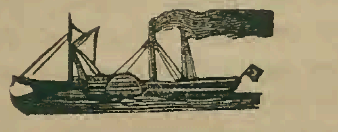

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ ամիսը երկու անգամ կը բանին Լիվըրբուլէ և Միջերկրականի միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
[illegible]	3,000	[illegible]	2,000
[illegible]	3,000	[illegible]	2,000
[illegible]	3,000	[illegible]	1,200
[illegible]	3,000	[illegible]	1,200
[illegible]	3,000	[illegible]	7,000
[illegible]	3,000	[illegible]	5,000
[illegible]	3,000	[illegible]	5,000
[illegible]	3,000	[illegible]	7,800
[illegible]	3,800	[illegible]	4,000
[illegible]	3,000	[illegible]	4,700
[illegible]	2,500	[illegible]	4,600
[illegible]	2,500	[illegible]	4,600
[illegible]	2,500	[illegible]	3,200
[illegible]	2,500		

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ և վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի և Պոսդընի, ինչպէս նաև Միացեալ–Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով ։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Ք. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հայիլ փաշա խան
Ղալաթիա ։

Տնօրէնք ընկերութեան
ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ
1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվրբուլ ։

ՇԱՏ ՄԱՐԴՈՒ ՎՆԱՍ ԵՒ ԱՆՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՈՂ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

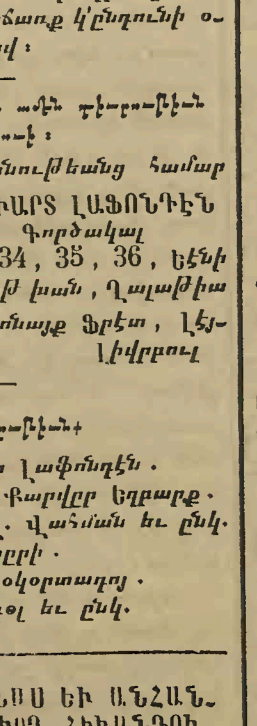

Այս հիւանդութիւն ստամոքսի թեթև տկարութեամբ մը կ'սկսի, և եթէ սկիզբէն չդարմանուի, մարմնոյն ամեն կողմը կը ծաւալի և գլխաւորապէս փայծաղին, լերդին և մարմնոյն բոլոր հիւսքերուն կ'ածանցի և այսպէս այս հիւանդութենէն բռնուողներն իրենց բոլոր կենաց մէջ չարչարուելով վերջապէս մահը միայ զիրենք կ'ազատէ ։ քանի մ'ամիս յետոյ կանանչ մաղոտ մ'ալ կուգայ, հիւանդը միշտ յոգնութիւն կ'զգայ, ի զուր քնանալ կուզէ և քունը բնաւ ոյժ չտար իրեն. յետոյ վրան սրտնեղութիւն մը կուգայ և ամեն բան գէշ կերեւնայ աչքին. մէկէն ի մէկ ոտքի վրայ ելած ժամանակ գլուխը կը դառնայ. որովայնի պնդութիւն կունենայ, մորթը մերթ չոր և մերթ տաք է, արիւնը թանձրանալով շրջանը կը քիչնայ, աչերուն ճերմակը կը դեղնի, միզումը կը նուազի և կը դժուարանայ և գիրտ կունենայ. հիւանդն իւր կերածը շատ անգամ կը փսխէ, և այս փսխումներէն յետոյ բերնին մէջ մերթ լեղի և մերթ անուշ համ մը կը մնայ, և սրտի բաբախում կ'ունենայ, աչերը կը վառին և կապիճներուն վրայ բիծ կը գոյանայ և մեծ յոգնութիւն և տկարութիւն կ'զգայ ։ Կըսուի թէ հասարակութեան մէկ երրորդն այս կամ այն կերպիւ սոյն հիւանդութենէն բռնուած է ։ Շատ բժիշկներ շատ անգամ այս հիւանդութեան բնութիւնը սխալ հասկցած են. ոմանք լերդի հիւանդութիւն, ոմանք դժուարամարսութիւն, ոմանք ալ փայծաղի հիւանդութիւն կարծելով՝ ըստ այնմ դարմանած են. բայց իրենց խառն դարմաններէն ոչ մին օգուտ մ'ըրած չէ. այլ միայն Մատամ Սէյկէլի առողջարար շուրուպը կատարելապէս կը բուժէ այս հիւանդութիւնը ։

Դժուարամարսութեան երկիւղալի հիւանդութիւնը շատ մարդոց վրայ կայ, և եթէ շուտով չդարմանուի, վախճանը խիստ գէշ կ'ըլլայ ։ Սէյկէլի շուրուպն այս հիւանդութեան ծանր վիճակին մէջ ալ ազդու դեղ մ'է ։ Սեփականատէր
Ա. Ճ. ՈՒԻԹ
Ֆարինկտըն Րօտ 2, Լոնտոն
Է. Գ.

Կը գտնուի Կ. Պոլիս Եէնի ճամի փողոց Տէլլա Սուտայի դեղարանը. Բէրա, մեծ փողոց, Պ. Քանզիկ եղբարց Անգլ. դեղարանը. Ղալաթիա Եր․քեւք Գալատըրըմ Պ. Վէլիցի դեղարանն և ուրիշ դեղավաճառաց խանութները ։

Մեծ և փոքր քանակութեամբ գնելու համար պէտք է դիմել Ղալաթիա Երիւքեաք Գալատըրըմ փողոցը թիւ 3 և 7 Էտմոնտ Քարուանայի Անգլիական վաճառատունը ։

ԷՆՈՒՆՍԷԹ–ԻՒԼ–ԼՈՒՂԱԹ

ԲԱՌԳԻՐՔ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Աշխատասիրութեամբ
Շէրուէթ և Միւթէլ էֆէնտիներու
Անդամոց Հասարակաց կրթութեան պաշտօնատան Գրաքննութեան ատենի

Հրատարակիչ Գարեգին Պաղտատլեան

Գին 10 ղրշ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԱՅԼ

Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	1,218,495–1,718,495
1881ին զուտ հասոյթը	1,024,460

NORTHERN
Assurance company

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

Լոնտրայի և Էպէրտինի ապահովութեան ընկերութիւն Անգլ. Լիր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ դրմգլուխ	150,000
Պահեստի դրամ հըրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	380,000–330,000
Զուտ հասոյթ 1878ի	351 000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաշխուին երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովը՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բռնողներու ինքզինք ներկայացնել ։

Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ, ինչպէս Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւղերն ու գաւառները ։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Ստորագրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն տուած են ընկերութեան կողմէ ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնել ուզողք պէտք է դիմեն Ղալաթիա Քէմիսիօն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ Նայսլ ատենակն առ և Տնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ Ընկերութեանց
ԳԱԲՐԻԷԼ Յ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ ՃՕՀՆ ԲԱՌԼ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—o—

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. ԵՒ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան և դեղագործութեան զբաղելով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան ։ Այս անգամ՝ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-ջամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. և Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան և մթերանոց (տէբօզիթօ) մըն ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Գերմանիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, և ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին և աժան գնով կը ծախուին ։ Ասոնցմէ զատ, ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, աղնիւ ձկան իւղ, քինաք և ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին, ինչպէս նաև ամեն տեսակ գործիքներ ։ Եկած դեղագիրք խիստ թարմ դեղերով, աժան գնով և մեծ խնամով կը պատրաստուին ։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամենևին ալ օգուտ կը տեսնեն ։ Նոյնպէս, մինչև ցարդ կառքով պտըտող և իրենց ճարտարութեամբ ամենուն ծանօթ եղող հռչակաւոր ատամնաբոյժ Պ. կրէկուար Ջամի և Ֆոքա եղբարք ևս, մեր դեղարանին վրայ մեր կողմանէ իրենց վարձուած սենեկին մէջ ամեն օր կը գտնուին ։

* *
*

Գարձեալ հռչակաւոր բժիշկ Մեծ. Տօքթ. Արապեանն ալ որ իւր ճարտարութեամբը շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ եղած է, ամեն կիրակի օր ժամը 4 էն մինչև 8 իրեն ներկայացող հիւանդները պիտի բարեհաճի ձրի նայելու. դարձեալ միւս օրերն ալ առաւօտեան ժամը 5էն մինչև 8 մեր դեղարանը գտնուիլը յարգոյ հասարակութեան խնայ կուտանք ։

ՔԻՆԱ ՔԱԼԻՍԱՅԱ

Մէջը կերպարանք բաղադրեալ շինուած Եռկաթխառն քինաքինայի գինի

ԱԶԴՈՒ ԵՒ ԽԻՍՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ
ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԸՄՊԵԼԻՔ

Տենդէ, արեան նուազումէ, և ջիղերու տկարութենէ պատճառեալ ամեն կարգի հիւանդութեանց
ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԵՂ

Ախորժակ բացող, երեսին գոյնը, և շրթանց կարմրութիւնը կենդանացնող, չարժման թեթևութիւն և մաքի արթնութիւն տուող ԱՆՀԱՄԵՄԱՏ ՈԳԵԻՈՐԻՉ ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Մթերանոց, ի Կալաթա Ամերիկեան դեղարան, Մէհմէտ-Ալի փաշա խան ։

Պոլսոյ կողմն ալ կամուրջին դէմ Պ. Հ. Քիւչիւքեան եղբարց և Պահճէ գաբու Գասաբեան մթերանոցներուն մէջ ։

☞ Բարեհամբաւ բժիշկ Տօքթոր Հիւնքեարպէյէնտեան որ մինչև ցարդ սովորութիւն ունէր միայն իւր տունը ընդունիլ հիւանդները կը ծանուցուի արգոյ հասարակութեան որ այժմ վերոյիշեալ Ամերիկեան դեղարանն ալ պիտի այցելէ ամեն երեքշաբթի հինգշաբթի և շաբաթ օրերը կէս օրէն յետոյ իրեն ներկայացող հիւանդները նայելու ։

ՄԱՐԳԱՐ Վ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆ

ԱԼՔՕԼ ՏԸ ՄԷՆԹ ՄԻՉԱՆ

«Անվրիպելի նախապահեստ եւ առողջութիւնը դիւրացնելու ամենազօր դեղ. մխանգամ փարատիչ ատամնացաւի եւ ծովի հիւանդութեան ։

Ըստ վկայութեան ամեն ձեռնհասաց, մինչեւ ցարդ ճանչցուած դեղերուն ամենէն գերազանցն է իւր համն ալ ախորժելի է ։

Մէկ մի շիշի գինն է 10 ղրուշ

Շատ առնողին՝ 15 0/0 զեղչ ։

Գործածութեան եղանակը շիշին հետ գրուած է ։

Ամեն դեղավաճառաց քով կը գտնուի ։ Արեւելից համար գլխաւոր մթերանոցն է Զէրվաթի և Ֆացիի վաճառատունը, Ղալաթիա Ատա խան թիւ 6, 7 ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

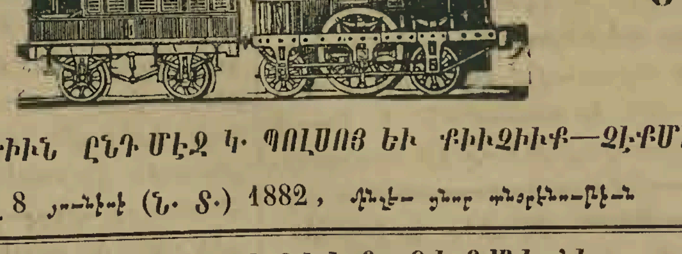

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 8 յունիսէ (Ն. Տ.) 1882, մինչև նոր տնօրէնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ — Առաւօտ: 4–20; Իրիկուն: 22–38 (ժ. վ.)

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	4	6	2	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
Կ. Պոլիս ... Երթ	6 20	6 52	7 15	7 43	8 18	8 44	9 17	10 20	11	11 49	2 18	3 29	4 9	4 38	5 28	5 58	6 26	6 53	7 26
Գում-գափու	6 30	7 02	7 27	7 53	8 28	8 54	9 27	10 30	11 10	11 59	2 28	3 39	4 19	4 48	5 38	6 8	6 36	7 3	7 36
Եէնի-գափու				7 58			9 31	10 34		12 3	2 33	3 44	4 24	4 53	5 43	6 12	6 41	7 8	7 41
Սամաթիա				8 05			9 37	10 40		12 9	2 40	3 50	4 31	4 58	5 49	6 17	6 48	7 15	7 48
Եէտի-գուլէ	6 40	7 12	7 41	8 10	8 38	9 2	9 40	10 45	11 20	12 12	2 45	3 55	4 34	5 3	5 54	6 20	6 53	7 18	7 53
Մաքրիգիւղ	6 51	7 25	8	8 20	8 51			11 1	11 34		2 56	4 8		5 16	6 7		7 6		8 04
Այ-Ստէֆանոս		7 35	8 14		9 1			11 11	11 46			4 19		5 26	6 18		7 18		
Քիւչիւք-Չէքմէճէ ... ժամանում			8 25						11 55								7 27		

ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ — Առաւօտ: 3–19; Իրիկուն: 21–37 (ժ. վ.)

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	1	37
Քիւչիւք-Չէքմէճէ ... Երթ			7 1								1 39							6 38	
Այ-Ստէֆանոս			7 12	7 46			9 21		11 20		1 50		4 39		5 32		6 26	6 51	
Մաքրիգիւղ	6 2	6 58	7 24	7 58	8 26		9 33		11 32		2 3	3 8	4 51		5 42		6 39	7 5	
Եէտի-գուլէ	6 15	7 11	7 37	8 11	8 39	9 10	9 46	10 15	11 45	1 19	2 17	3 21	5 4	5 20	5 55	6 27	6 52	7 26	7 52
Սամաթիա	6 20	7 16	7 42	8 16	8 44	9 15		10 20	11 49	1 24		3 26		5 25	5 58				
Եէնի-գափու	6 26	7 23	7 49	8 23	8 50	9 21		10 26	11 55	1 30		3 33		5 32	6 4				
Գում-գափու	6 31	7 28	7 54	8 27	8 55	9 26	9 56	10 31	12	1 35	2 27	3 38	5 13	5 37	6 9	6 37	7 2	7 40	8 1
Կ. Պոլիս ... ժամանում	6 39	7 36	8 2	8 35	9 3	9 34	10 4	10 39	12 8	1 43	2 35	3 46	5 21	5 45	6 17	6 45	7 10	7 50	8 9

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 10 օգոստ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ	110 10 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր.	22 87 1/2 առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմ. քօնս. գոցուեցաւ	12,22
բացուեցաւ	12 22
կէս օրին	12 20
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	68,25
կէս օր	68,75
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0	5,5
» Օթոման	4,
Կ. Պոլսոյ Պանքան	8 30
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	6 8
Փոխ. 1863 (Մուլթոն) 6 0/0 Ֆր.	—
» 1865 » 6 0/0	66,—
» 1869 (Քէնար) 6 0/0	60,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	21,25
» 1873 (Քէնար) 6 0/0	55,
Ռումէլիի երկաթուղի	51,25
Լաւրիում գ. կա.	181,
Թրամուայ (գ. կ.) Օսմ. լիր	345,
Թղթադրամ »	1075
Հէշխալէսիս	35
Րէքօր	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110 3
Գաղղիական »	87 36
Իօլ	90 15
Գրեմից	81 15
Գասարոն թուղթ	907
» արծաթ (նոր)	90 25
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 8
Վենետոյ	128 10
Հէնգեսոյ	209 30
Մէթալիք	206 10

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 21 օգոստ.

Անգլ. քօնս.	99 3/4
Օսմ. »	11 3/8
Փոխ. 1865	13 1/2
» 1869	12 3/8
» 1871	68 1/2
» 1872	22 1/2
» 1873	11 3/8
» 1877	78 1/2
Պանք Օթոման	19 1/4
Ռուս. փոխ. 73ի	83 1/8
Եգիպտ. միացեալ	62 1/8
» արտօնաւոր	87 3/4
Տայրա Սանիէ	66
Փոխ. Ռօշիլտ	— —
Փոխնկագիր Փարիզի վրայ	— —

Փարիզ 21 օգոստ.

Գաղղ. քօնս. 5 0/0	115·55
» » 3 0/0	82,52 1/2
Օսմ. քօնս.	11,42 1/2
Փոխ. 1865 Ֆր.	76
» 1869	63,
» 1873	56,
Օսմ. Երկաթուղի	51,50
Պանք Օթոման գ. կ.	733,75
Քրէտի Լիոնէ գ. կ.	638,75
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	88 1/4
» » Արևելեան	—
Իտալ. քօնս.	—,—
Եգիպտ. միացեալ	311,25
Փոխնկագիր Լոնտ. վրայ	25,22

Վիեննա 21 օգոստ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119 55
Ռումէլիի երկաթուղի	23,50